

ŠVIESA

No. 3

LIEPA - RUGPIŪTIS - SPALIS

1972 M.

Grafika.

Dail. A. Skirutytė

ŠVIESA

The Light

Prenumeratos kaina: metams \$1.00
Pavienis numeris 25c.

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office at Jamaica, New York, under the Act of March 3, 1879

Redaktorius Antanas Bimba

No. 3

LIEPA - RUGPIŪTIS - RUGSĖJIS, 1972 M.

XXXVIII

TURINYS

Prezidentiniai rinkimai šiemet. D. M. Šolomskas	3
Katalikybė / Svetima lietuvių liaudžiai. Bronius Jauniškis	9
Negrišime. Jonas Jurevičius Eilėraštis	9
Šienapiūtė. Stasys Jonauskas Eilėraštis	9
Apie įžymųjį Amerikos lietuvių veikėją ir kovotoją. Laurynas Kapočius.	10
Balys Sruoga. Julius Būtėnas	12
Birželio naktys. Kęstutis Orinas Eilėraštis	13
Rytas. Danguolė Grigonytė Eilėraštis	13
Contra vim mortis. Benjamin Vasiliauskas Eilėraštis	13
Pastabos paraštėse / Apie "Amerikos lietuvių istoriją". A. Klimas	16
Ruduo. Elena Liogytė Eilėraštis	16
Auksė Milvydaitė Eilėraštis	16
Nevengiant sudėtingų problemų. M. Jurkus	17
Azerbaidžanas. Samedas Vurgunas. Vertė A. Žukauskas Eilėraštis	18
Plačiai aprėpta tikrovė. Vytautas Radaitis	19
Man. V. Ž. Eilėraštis	20
Prisimenant pirmąjį komjaunimo organizatorių Matą Mickį. A. Gučiūnietis	21
Nemuno kraštas. K. Zakavičienė Eilėraštis	23
Ateities taurė. A. Churginas Eilėraštis	23
Jį minime su meile ir pagarba. Vandalinas Junevičius	24
Jonas Mekas Eilėraščiai	25
Prometėjiškas skaitytojas. A. Liepsnonis	26
Juozas Veitas Eilėraštis	27
Sniego daina. Juozas Veitas Eilėraštis	27
Gimtas krašte. Leona Korkutienė Eilėraštis	27
Vėžys: priežastys ir profilaktika	28
Valys Girdžiūnas Eilėraštis	29
Duona. Valys Girdžiūnas Eilėraštis	29
Stanislavas Moniuško. Juozas Slėnys	30
LLD reikalai. Ieva Mizarienė	32

D. M. ŠOLOMSKAS

Prezidentiniai rinkimai šiomet

Kas ketveri metai mes Jungtinėse Amerikos Valstijose išrenkame prezidentą, dalį Senato ir Atstovų Buto narių, ir taipgi daug kitų aukštųjų valdininkų. Tai labai didelis, svarbus šalies gyvenime įvykis.

Šiais 1972 metais apie 140,000,000 gyventojų turi teisę balsuoti. Iš jų yra 25,000,000 jaunų žmonių, kurie pirmą kartą balsuos. Bet manoma, kad tikrai apie 85,000,000 tų piliečių naudosis balsavimo teise ir dalyvaus rinkimuose. Labai daugelis, dėl vienos ar kitos priežasties, rinkimuose nedalyvauja.

ŽODIS KITAS APIE NŪDIENĘ PADĖTĮ ŠALYJE

Mūsų kapitalistai šiandien daro neapsakomai didelius pelnus. Antai, šių metų antrajame ketvirtyje tik keturios automobilių gamybos korporacijos - General Motors, Chrysler, Ford ir American Motors - pasidarė bilijoną ir šimtą milijonų dolerių (\$1,100,000,000) gryno pelno. Panašiai milžiniškus pelnus daro plieno, elektros, aviacijos ir kitos korporacijos.

Tuo tarpu darbo žmonėse skurdas ir vargas sistematiškai didėja. Federalinis Censo Biuras skelbia ("U. S. News & World Report", August 14, 1972), kad šalyje šiandien 25,500,000 gyventojų neturi pakankamai pajamų žmoniškam pragyvenimui, kad iš kiekvienų aštuonių žmonių vienas yra skurdžius. Skurde skęsta

daugiau kaip 10,000,000 jaunų žmonių, kurių daugelis yra baigę aukštus mokslus, bet negali gauti savo profesijai atitinkamo darbo, arba ir visiškai jokio darbo. Šiandien mes turime apie 6,000,000 bedarbių. Užtenka fakto, kad šiandien mūsų šalyje 15,000,000 gyventojų priversti gyventi iš mizernos valdiškos pašalpos, kaip skelbia J. V. Sveikatos ir Apšvietos Departamentas. Pav., vien New Yorko mieste yra 1,200,000 žmonių, tai yra, vienas iš kiekvienų septynių gyventojų, gyvenančių iš pašalpos, nes kitokių pajamų neturi.

Bankininkų sąjunga dejuoja, kad 1972 metų pirmaisiais šešiais mėnesiais indėliai į taupomasias įstaigas sumažėjo net dešimt bilijonų dolerių. Tai reiškia, kad žmonės turi vis daugiau ir daugiau savo pajamų suvartoti pragyvenimui, išsigijimui būtiniausių kasdieniniam gyvenimui daiktų. Maistas ir kitokie pragyvenimo reikmenys nuolatos brangsta, infliacija nesulaikoma kyla. Stoka gyvenamųjų namų, mokyklų, ligoninių, nėra pinigų apšvietos reikams. Management & Budget Departamentas skelbia, mūsų šalyje šiandien yra trys milijonai žmonių, nemokančių nei rašyti, nei skaityti, ir 20 milijonų - vos mokančių pavarde pasirašyti.

Tuo gi tarpu vyriausybė kasmet bilijonus dolerių išleidžia pagalbai kitoms kapitalistinėms šalims, kad jų valdančios klasės atsilaikytų

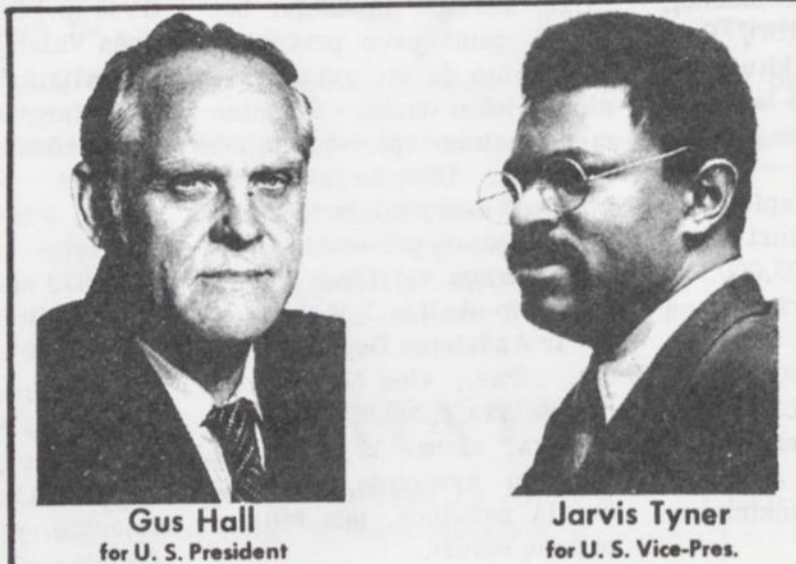
prieš darbo liaudį. Nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos (1945 m.) iki 1971 metų Jungtinės Valstijos suteikė kitoms kapitalistinėms šalims paramos pinigais, ginklais ir kitokiais būdais už 150 bilijonų dolerių! Valstybės išlaidos didėja. Prasiskolinimas neišpasakytai auga. Numatoma, kad 1972 metų federalinis biudžeto deficitas pasieks \$32,500,000,000.

Kiekvienas karas yra žiaurus ir baisus, bet Vietnamo karas, kurį jau virš dešimt metų veda net ketvirtasis prezidentas, yra vienas iš pačių žiauriausių, nes jis vedamas prieš šalies gyventojus, kurie tenori panaikinti neteisybę, pavergimą ir išnaudojimą.

1971 metų pabaigoje Senato Užsienių Reikalų Komitetas paskelbė iki to laiko šio karo rezultatus. Jau tada šis karas buvo kainavęs \$119,700,000,000. Mūsų nuostoliai žmonėmis buvo: 44,610 užmuštų ir 295,000 sužeistų, neįskaitant tų, kurie šiaip ten žuvo. Per tą laiką amerikiečiai užmušė apie milijoną vietnamiečių. JAV aviacija numetė 11,400,000 tonų bombų. Tarp kitko, sunaikino 5,200,000 akrų miškų ir ant 562,166 akrų javų. Numatoma, kad nuo mūsų aviacijos žuvo apie 325,000 civilinių vietnamiečių. Per Nixono prezidentavimą šiame kare žuvo apie 20,000 amerikiečių ir apie 110,000 yra sužeistų.

Tai štai kokioje padėtyje šiomet įvyksta prezidentiniai rinkimai.

Komunistų partijos kandidatai ir programa

Gus Hall
for U. S. President

Jarvis Tyner
for U. S. Vice-Pres.

Komunistų Partija pradžioje metų atlaikė savo suvažiavimą, priėmė rinkiminę programą ir nominavo kandidatus.

Reikia pabrėžti, kad Jungtinėse Valstijose dalyvauti prezidentiniuose rinkimuose mažosioms partijoms, o ypač revoliucinei partijai, su savo kandidatais yra sunki problema. Įtraukimui kandidatų į oficialų kandidatų sąrašą kiekviena valstija turi savo patvarkymus. Kai kuriose reikalaujama surinkti ir pristatyti labai daug piliečių parašų. O tai nelengva padaryti.

Nežiūrint visų sunkumų, manoma, kad komunistų kandidatai bus sąrašė net dvidešimt penkiose valstijose, beveik pusėje valstijų. Tai lai-

koma labai dideliu laimėjimu.

Komunistų Partijos kandidatai: į prezidento vietą partijos sekretorius Gus Hall, o į viceprezidento - Jaunųjų Darbininkų Išsilaisvinimo Lygos sekretorius Jarvis Tyner.

Komunistų Partijos rinkiminėje programoje, tarp kitko, reikalaujama:

Nutraukti karą Indokinijoje, pilnai, besąlyginiai ištraukiant visus kareivius, ginklus ir militarinius reikmenis.

Sunacionalizuoti ginklus, branduolinę jėgą ir erdvės tyrimo priemones. Uždaryti Pentagoną. Panaikinti militarines bazines užsieniuose.

Panaikinti visus apribojimus teisės streikuoti.

Kiekvieną šeimą aprūpinti darbu arba pragyvenimui pakankamomis pajamomis.

Įvesti vienodą ir neribotą apdraudą, kad bedarbis gautų 80 procentus savo uždarbio.

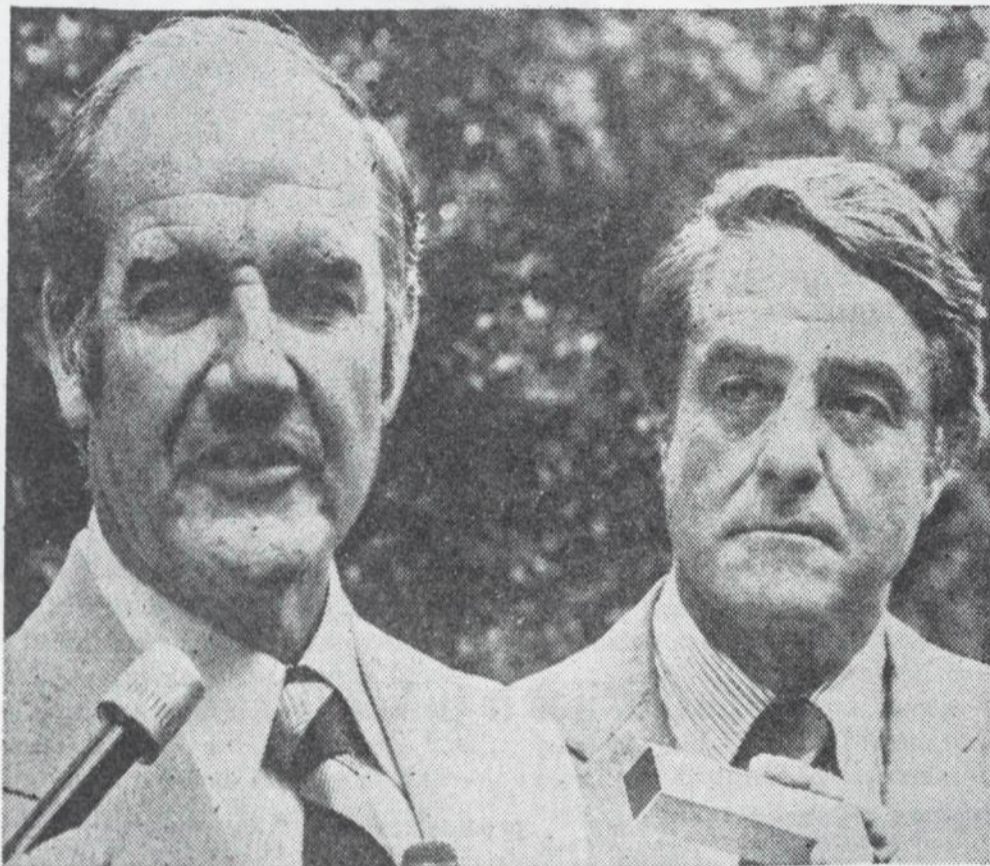
Tuoju pradėti masinės gyvenamųjų namų statybos programą.

Sutrumpinti darbo valandas iki 30 valandų savaitėje.

Įsteigti nacionalinę sveikatos apsaugos programą, pagrįstą tuo principu, kad kiekvienas gyventojas turi teisę į geriausią medicininių ir ligonbūtinį, nemokamą aptarnavimą.

Įstatymais uždrausti bet kokią diskriminaciją darbuose arba darbo unijose, paremtą rase, spalva, lytimi, religija arba politiniais įsitikinimais.

Demokratų partijos kandidatai

Senator George McGovern and Sargent Shriver

Liepos mėnesį, Miami Beach, Fla., įvyko Demokratų partijos suvažiavimas, kuris nominavo į prezidentus senatorių George McGovern, o paskui viceprezidento vietai partijos komitetas paskyrė Sargent Shriver. Partijos reakcinės viršūnės viską darė, kad McGovern nebūtų nominuotas, nes joms jis per "kairus", bet jų pastangos buvo veltui.

Reikia pripažinti, kad šiame demokratų suvažiavime įvyko "revoliucija" prieš praeities

tradicijas. Jame negrai sudarė 15 procentų, jauni žmonės 27 procentus ir didelę dalį moterys.

Po suvažiavimo net 25 darbo unijų vadai, kurie atstovauja apie 6, 100,000 unijistų, sudarė McGoverno kandidatūrai remti komitetą. Tuo tarpu už Nixono kandidatūrą pasisakė tikrai keletas unijų su apie 2,130,000 narių. Žinoma, unijų nariai nėra priversti balsuoti už tuos kandidatus, kuriuos pasirenka jų vadovy-

bė. Jie balsuos savo pasirinkimu.

McGovern sako, kad jeigu jis bus išrinktas JAV prezidentu, jis tuojau nutrauks Vietnamo karą, o pinigus, išleidžiamus karo vedimui, skirs statymui namų, mokyklų, ligoninių, apšvietos reikalams, padidins bedarbiams apdraudą, išplės viešųjų darbų programą, sumažins mažai uždirbantiems valdiškus mokesčius (taksus) ir įves daug kitų pagerinimų.

Republikonų partijos kandidatai

Rugpiūčio mėnesį tame pačiame Miami Beach mieste įvyko Republikonų Partijos suvažiavimas. Beveik pusė delegatų susidėjo iš senų "veteranų". Jaunesni žmonės tesudarė apie 7 procentus. Išskyrus vieną kitą delegatą, visi buvo prezidento Nixono politikos šalininkai. Nebuvo nė mažiausios opozicijos.

Suvažiavimas beveik vienbalsiai nominavo prezidentą Richard Nixon ir viceprezidentą Spiro Agnew antram terminui. Jų rinkiminė platforma susideda iš šimtaprocentinio užgyrimo dabartinės vyriausybės tiek naminės, tiek užsieninės politikos.

RICHARD NIXON & SPIRO AGNEW

Kitos partijos ir jų kandidatai

AMERICAN PARTY NOMINEE JOHN SCHMITZ

Šiuose prezidentiniuose rinkimuose taip pat dalyvauja su savo kandidatais kraštutiniai reakcinė rasistinė Amerikinė Partija. Jos bazė - Pietinės valstijos. Jos kandidatai kongresmanas John Schmitz ir Thom Anderson.

Šiomet gimė dar viena partija, būtent: Liaudies Partija. Jos kandidatas į prezidentus yra plačiai žinomas Vietnamo karo priešas dr. Benjamin Spock ir į viceprezidentus Hobson.

DR. BENJAMIN SPOCK

Galimas daiktas, kad šiuose rinkimuose pasirodys dar viena kita politinė grupė su savo kandidatais.

KATALIKYBĖ**SVETIMA LIETUVIŲ LIAUDŽIAI**

Nors neseniai Lietuva buvo kai kieno laikoma viena katalikiškiausių šalių Europoje ir net vadinama Marijos žeme, tačiau iš tikrųjų katalikybė mūsų krašte neturėjo ir neturi gilesnių tautinių-socialinių tradicijų.

KRIKŠČIONYBĖS ĮVEDIMO SĄLYGOS

Ir tai nėra atsitiktinis reiškinys. Tokią padėtį pirmiausia nulėmė tam tikros istorinės aplinkybės. Lietuva buvo paskutinis Europoje kraštas, priėmęs krikščionybę. Seni pirmakščiai aisčių giminių tikėjimai, formuojantis feodalizmui Lietuvoje, turėjo užleisti vietą krikščionybei. Senoji religija, nors ji ir taikstėsi prie naujų amžių sąlygų, nebegalėjo atitikti naujųjų feodaliųjų santykių, kurie palaipsniui formavosi Lietuvoje. O Lietuvos feodalsams nebuvo svetimos viena ar kita krikščionybės rūšis - stačiatikybė ar katalikybė. Štai Lietuvos karalius Mindaugas su savo artimaisiais buvo apsikrikštijęs 1251 m., bet paskui atsimetė nuo katalikybės. Tuo tarpu jo varžovas lietuvių kunigaikštis Daumantas, pagarsėjęs Pskove, tapo net stačiatikių šventuoju. Gedimino laikais (1316-1341) Vilniuje būta katalikų vienuolių, bet tokias pat sąlygas turėjo veikti ir stačiatikiai.

Įsigalėti katalikybei Lietuvoje trukdė tai, kad ji tapo priedanga popiežių ir Vakarų Europos feodalų ekspansijai į Pabaltijį ir slavų žemes. Kryžiuočių ir kalavijuočių ordinais, dangstydamiesi katalikybės platinimu, Romos popiežių remiami, stengėsi pavergti Lietuvą. Dėl tų aplinkybių katalikybė Lietuvoje buvo įvesta pagal Krėvos unijos susitarimą tik 1387 m., o žemaičiuose, kurie tada buvo kryžiuočių ordino žinioje, tik 1410 m., t. y. sumušus Žalgiryje ordiną ir grįžus šiam kraštui į Lietuvos valstybės sudėtį. Žemaičių krikštas prasidėjo tik 1413 m., bet ir tai sukėlė didžiulį žmonių nepasitenkinimą, kuris baigėsi valstiečių sukilimu, numalšintu ginklu. Tada 18 žemaičių-

sukilėlių buvo nubausti mirtimi.

Taigi krikščionybės įvedimas Lietuvoje vyko gana nepalankiomis jai istorinėmis aplinkybėmis.

POLITINIAI SUMETIMAI

Bet tai ne viskas. Patys katalikų bažnyčios Lietuvoje istorikai pabrėžia, kad katalikybė buvo įvesta politiniais sumetimais, ir todėl jos kultūrinis vaidmuo liko menkas. Juk pirmoji lietuviška knyga išėjo tik 1547 m., bet ir ją išleido ne katalikai, o protestantai. Feodalinės priespaudos didėjimas, katalikų bažnyčios praturtėjimas ir liaudies priespauda, paprastų žmonių papročių ir jų kalbos niekinimas sudarė palankias sąlygas sklisti reformacijai Lietuvoje. Valstiečiai greit atsimesdavo nuo lenkiančios bajoriškos katalikybės, kuri dar nebuvo ir įsigalėjusi. Tačiau ir protestantizmas buvo svetimos, dažniausiai vokiškos, dvasios. Todėl neretai lietuviai vėl grįždavo prie savo senųjų tikėjimų ir papročių. Ant Šatrijos ir Birutės kalnų vėl buvo užkurtos šventosios ugnys, prisimintas Perkūno garbinimas. O juk visa tai vyko XVI amžiuje! Žemaitijoje net dvasininkai pereidinėjo į kitas tikybas ir tebuvo likę vos keli katalikų kunigai.

Bet kai 1569 m. į Lietuvą buvo pakviesti jėzuitai, kurie, remiant valstybinei valdžiai, pradėjo naudoti žiaurias kovos priemones, protestantizmas palaipsniui buvo iš daugelio vietovių išstumtas. Teliko jis stipriau įsitvirtinęs, kur jį rėmė vietiniai galingi feodalai Radvilos, o taip pat tada Prūsijai priklausiusiame Klaipėdos krašte. Liuteronybė Prūsijoje ir Klaipėdos krašte buvo įrankis vokiečiams nutautinti lietuvius, o Lietuvoje katalikybė vis labiau niekino lietuvių kalbą ir papročius, kaip muzikiškus. Iki pat I pasaulinio karo pagrindinė katalikų bažnyčios tarnų kalba buvo lenkiška, nors atskiri lietuvių kunigai mėgino protestuoti.

DVASININKAI IR BURŽUAZIJA

Buržuazijos valdymo metais Lietuvoje aukštesnieji visų tikybų dvasininkai palaikė buržuazinę valdžią ir jos išnaudojimo priemonės liaudžiai engti. Be to, popiežiai palaikė Lietuvos sostinės Vilniaus prijungimą prie katalikiškosios Lenkijos, o 1925 m. konkordatu oficialiai pripažino Vilnių Lenkijai. Vilniaus krašte per bažnyčią tada ypatingai stipriai buvo vykdoma nacionalistinė valdančių Lenkijos sluoksnių politika, nukreipta prieš lietuvių ir baltarusių nacionalinius interesus. Lietuviai kunigai buvo persekiojami ir keliami iš lietuviškų parapijų Lenkijos gilumon. Ypač aršus lietuvių priešas buvo vyskupas J. Jalbzychovskis.

Visos šios aplinkybės ir lėmė tai, kad į bažnyčią nuo seno Lietuvos liaudyje dažnai buvo žiūrima, kaip į priešišką darbo žmogui ir dargi lietuviui įstaigą. Tą gyvai liudija ir gausi antiklerikalinė tautosaka: "Rožančius ligi kelių, liežuvį ligi žemės" (Marijampolė), "Iš poterių košės nevirsi" (Prienu) bei pan.

ATEISTINĖS TRADICIJOS LIETUVOJE

Primintina ir tai, jog nuo seno Lietuvoje buvo ir gilių ateistinių tradicijų. Juk Lietuvos bajoro K. Liščinskio veikalas "De non existentia Dei" - "Apie Dievo nebuvimą" neatsirado tuščioje vietoje. Šią mintį skatina ir tai, kad K. Liščinskis užėmė aukštas vietas Lietuvos vyriausiam tribunole. Be abejo, jau XVII a. Lietuvoje buvo gyva ateistinė mokslinė mintis - netgi Vilniaus aukštojoje mokykloje, kuri priklausė jėzuitams. O buržuazijos valdomoje Lietuvoje veikė gausi, populiari laisvamanių organizacija. Mokslinę ateistinę mintį skleidė komunistai.

Bažnyčios tarnai visa tai ignoruoja arba iškraipo. Dar daugiau - Vatikano propagandininkai dabar šneka, kad būtent Tarybų Lietuvoje nėra sąžinės laisvės tikintiesiems, kad katalikai esą persekiojami.

Tai pikti prasimanymai, siekiantys tam tikrų politinių tikslų. O juk iš tikrųjų, būtent tarybinės santvarkos metais kaip tik ir buvo įgyvendinta sąžinės laisvė. Tarybų Lietuvoje, įgyvendinant sąžinės laisvę, bažnyčia yra atskirta nuo valstybės, o mokykla - nuo bažnyčios.

Bažnytinės veiklos sfera civilizuotame pasaulyje turi apsiriboti tik religijos sritimi. Laikydama religiją kiekvieno atskiro žmogaus sąžinės reikalu, mūsų valstybė lieka neutrali religijos klausimu. Ji nestoja nė vienos religijos pusėn ir nepalaiko nė vienos religijos moraliai ar materialiai. Ji nesikiša į religinių susivienijimų religinius reikalus, o bažnyčia savo ruožtu - į valstybinius, politinius, ūkinius, kultūros ir švietimo organizacijų bei įstaigų reikalus. Ji nebėra valstybės ar politinio aparato dalimi, kaip buvo kadais. Valstybinių ar kitų viešųjų teisinių visuomeninių įstaigų reikalai atliekami be religinių apeigų ar ceremonijų. Metrikacijos tvarkymas atiduotas civilinei valdžiai. Oficialioji statistika neveda jokios savo piliečių apskaitos pagal religinę priklausomybę. Mokyklose nedėstoma tikyba, tuo pačiu moksleiviams nebrukama per prievartą religija.

RELIGINGUMO MAŽĖJIMAS

Kadangi Tarybų Lietuvoje nėra išnaudotojiškų klasių, kurios būtų suinteresuotos palaikyti religiją masėse, o kadangi socializmas užtikrina žmonišką gyvenimo sąlygas visiems gyventojų sluoksniams ir sudaro galimybes masinei kultūrai kilti, tai sparčiai slūgsta liaudies masių domėjimasis religija, kaip bejėgiškumo išpažinimu. Sociologiniai tyrimai leidžia padaryti išvadas, kad didelė dalis Tarybų Lietuvos žmonių jau yra nebereliginiai, o ir kitos dalies religingumas remiasi daugiau įpročiu. Tikinčiais Tarybų Lietuvoje yra daugiausia vyresnio amžiaus žmonės, ypač moterys, ir kai mo gyventojai.

Kad tikintieji turi sąlygas savo religiniams poreikiams tenkinti, rodo ir tai, kad Tarybų Lietuvoje katalikai turi 673 bažnyčias su 815 kunigų, sentikiai - 55 cerkves su 39 nastainikais, stačiatikai - 42 cerkves su 37 popais, liuteronys - 25 bažnyčias su 14 pastorių, reformatai - 5 maldos namus ir 1 pastorių. Be to, dar veikia bapristų, judėjų, musulmonų ir kaimų religinės bendruomenės. Taigi, Tarybų Lietuvoje visų religijų tikintieji nekliudomai gali atlikti savo religines apeigas. Tačiau Tarybų Lietuvoje įstatymas neleidžia steigti religinių mokyklų vaikams, o, norintieji gauti religinį išsilavinimą, gali mokytis dvasinėse seminarijose tik sulaukę pilno amžiaus. Organizuotas nepilnamečių religinis mokymas

už šeimos ribų tarybinių įstatymų nėra leidžiamas. Todėl mokyti religijos galima šeimoje.

TIKINČIŪJŲ IR NETIKINČIŪJŲ INTERESAI

Tarybiniai įstatymai atsižvelgia ne tik į tikinčiųjų, bet ir netikinčiųjų interesus. Todėl Tarybų Lietuvoje leidžiama ne tik tikėti ir pasirinkti bet kokią religiją, bet ir netikėti, nepriklausyti jokiai religinei bendruomenei. Ir tikinčiųjų, ir netikinčiųjų Tarybų Lietuvoje teisės ir pareigos vienodos. Tarybiniai įstatymai saugo tikėjimo ir netikėjimo laisvę. Tikintieji piliečiai gali laisvai atlikinėti religines apeigas maldos namuose ar šeimoje. Netikintieji gali neigti bet kurią religiją, bet neižeisdami tikinčiųjų jausmų, propaguodami mokslines pažiūras.

Vatikano propagandininkai, skleisdami įvairius prasimanymus, siekia sukiršinti Tarybų Lietuvos tikinčiuosius prieš netikinčiuosius, ardyti tarybinių žmonių vienybę. Tačiau tiek netikintieji, tiek ir tikintieji mūsų krašto gyventojai yra aktyvūs socializmo statytojai, betriūšiantieji dėl Lietuvos ekonominės ir kultūrinės gerovės. O palaipsnis religingumo mažėjimas socializmo šalyse yra dėsningas civilizacijos reiškiny. Juk pagrindinė masinio religingumo priežastis yra ekonominis ir kultūrinis atsilikimas, atskirų sluoksnių skurdas. Socializmas panaikina šias priežastis, todėl, socializmui stiprėjant, silpnėja masių susidomėjimas religija. Ir ne vien ateistinė propaganda yra religijos silpnėjimo Tarybų Lietuvoje priežastis. Jeigu dėl ateizmo taip sparčiai nyktų masių religingumas, tai reikėtų pripažinti, kad mes, ateistai, tikime stebuklais. Bet ne dėl ateistų stebuklingo žodžio ir ne dėl tariamo tikinčiųjų persekiojimo, (juk persekiojimas tik didintų atsiliekančių žmonių fanatizmą) mažėja Tarybų Lietuvoje religingumas. Prisiminkime dar kartą tai, kad nuopat krikščionybės įvedimo Lietuvoje ši religija buvo svetima Lietuvos liaudžiai, nes ji per amžius buvo naudojama prieš lietuvių socialinius ir nacionalinius interesus.

Dabar Tarybų Lietuvoje tiek katalikybė, tiek ir kitos religijos neteko savo išnaudotojiško turinio. Bažnyčia apsiriboja religijos sritimi, ir tai lemia jos dabartinę padėtį.

BRONIUS JAUNIŠKIS

Respublikinių mokytojų namų direktorius.

NEGRĮŠIME

Nebedrįstu ištarti garsiai tavo vardo,
Nors viskas praeity ir nieko gal nėra.
Pranyko sutemos ir vėsios žaros,
Nugrimzdo debesin ir ilgesio aušra.

Kažkur užsimetė sekundės trapios.
Gal greit ir žodžių muzika nutils.
Tik nežinia, ką tavo žingsniai slepia,
Gal būt, į mano beldžiasi mintis.

Tik nežinia, ko dienos nepaklūsta
Ritmingam laikrodžio tik tak.
Apvesime takais kasdienį būstą
Ir bėgsime ten, kur turime patekt.

Negrįšime į rasą ir į aušrą.
Saulėlydžius lydėsime akim.
Tik žvelgsime, kaip rytmečiai išaušta
Ir saulėje norėsime atgimt.

JONAS JUREVIČIUS

ŠIENAPIŪTĖ

Upelyje vanduo per vasarą išdžius,
Tiktai žėrės žolėj paryčiais rasos.
Apsės piovėjai senstančius medžius,
Kur dar juoduoja neužžėlę brastos.

Senukas seną dainą dar užtrauks,
Liūdnai sėdės ant kranto susigūžęs.
Jam vėl nuo to skambėjimo aštraus
Vaidenos vasaros - birželiai ar gegužės.

Kiti jau tų dainų ir nemokės,
Jaunieji žodžius klaidžiot neišdrįs.
Palis, ir vėl vanduo vaga tekės,
Kažkas paryčiais vėl per pievą bris.

O žemėj niekad upės neišdžius,
Ir ta žolė tik metams tenumiršta.
Ir žmonės kalba tuos pačius žodžius,
Tik seną jų skambėjimą užmiršta.

STASYS JONAUSKAS

Apie išymų Amerikos lietuvių veikėją ir kovotoją

(Juozo Šukio 100-sias gimimo metines minint)

Šių metų kovo 24 dieną sukako šimtas metų, kai Šemetaičių kaime (Akmenės rajonas) mažažemio valstiečio šeimoje gimė Juozas Šukys, pažangus Amerikos lietuvių visuomenės veikėjas. Vos sulaukęs pusbernio amžiaus, išėjo darbams į Latviją. Pirmiausia dirbo prie geležinkelių linijų tvarkymo, o vėliau baldų dirbtuvėje Rygoje.

Sunkios darbo sąlygos skatinę darbininkus organizuotis, burtis į kovą prieš išnaudotojus. Iš draugų gaunama socialistinė literatūra paskatino J. Šukį asmeniškai užmegzti ryšius su pagrindiniu socialdemokratinio judėjimu. 1898 metais jis įstojo į nelegaliai veikiančią Rygos socialdemokratinę organizaciją.

1901 metais J. Šukys išvyksta į Ameriką. Niujorke jis gavo darbo medžio apdirbimo įmonėse. Čia buvo stiprios Amerikos socialistų ir Amerikos socialistų darbo partijos organizacijos. Joms priklausė dešimtys lietuvių darbininkų. Tuo pačiu metu Bruklina veikė ir savarankiška lietuvių socialistų kuopelė. J. Šukys netrukus įsijungė į aktyvų lietuvių socialistų darbą. Po darbo jis lanko socialistų partijos Niujorko komiteto imigrantams

organizuotas mokyklas.

J. Šukys greit tapo aktyviausiu Bruklino lietuvių socialistų kuopos veikėju, o kuopa — viena stipriausių Niujorke.

J. Šukys vienas pirmųjų pradėjo sakyti, kad būtina jungti lietuvių socialistų kuopas, atgaivinti lietuvių socialistų periodinį spaudos organą.

1904 metais kilęs Rusijos ir Japonijos karas negalėjo neveikti JAV lietuvių darbininkų. Buvo sudarytas komitetas, paruošęs pirmąjį Amerikos lietuvių socialistų suvažiavimą, įvykusį 1905 m. gegužės 21 dieną netoli Niujorko, Nevarko miestelyje. Suvažiavimas įkūrė Amerikos lietuvių socialistų partiją, kuri 1907 metais pasivadino Amerikos lietuvių socialistų sąjunga (ALSS). Šios organizacijos spaudos organu tapo laikraštis „Kova“. Pirmasis Amerikos lietuvių socialistų suvažiavimas priėmė nutarimą paruošti programą ir įstatus. Tam buvo sudaryta komisija, kurioje Niujorkui ir Bruklinui atstovavo J. Šukys.

Tai buvo naujas etapas pažangiųjų JAV lietuvių darbininkų gyvenime. Šis įvykis ypatingą vietą užėmė ir

J. Šukio gyvenime. Nuo šio laiko jis — neatskiriamas nuo JAV lietuvių socialistinio judėjimo. J. Šukys tapo nuolatinio „Kovos“ bendradarbiu, internacionalistu. Kovotojas ne kartą pirmas keldavo balsą prieš lietuviškuosius nacionalistus, kurie socialistų judėjimą stengėsi pakreipti sau palankia kryptimi. Jis pirmas pareikalavo, kad revoliucijos Lietuvoje labai surinkti pinigai būtų persiunčiami tik Lietuvos socialdemokratų partijai (LSDP) revoliucinei literatūrai leisti, partijos darbui plėsti, partijos instruktoriams išlaikyti, suimtiems revoliucionieriams, ištremtiesiems, taip pat jų šeimoms remti.

Ne tik klerikalai, bet ir liberalai revoliucijos labai renkamus pinigus naudojo savo šalininkams remti. 1905 m. antroje pusėje centriniame komitete Lietuvos revoliucijai remti kilo didelis ginčas dėl surinktų pinigų paskirstymo. Šio komiteto išdinininkas dr. J. Šliūpas, kuris tuo metu buvo lietuvių socialistų organizacijų pakeleivis, o savo įsitikinimais — „varpininkas“, buržuazinis nacionalistas, šalia Lietuvos socialdemokratų reikalavo remti ir Lietuvos demokratų partiją („varpininkus“), kuri

niekada nebuvo revoliucinė. Po ilgų diskusijų pirmosios surinktos aukos J. Šliūpo buvo savavališkai paskirstytos tarp Lietuvos socialdemokratų ir Lietuvos demokratų (LDP) partijų. Bruklino lietuviai socialistai su J. Šukiu priešakyje smarkiai kritikavo J. Šliūpo poelgį. Jį kritikavo ir LSDP Užsienio biuras.

J. Šukys palaikė glaudžius ryšius su Lietuvos revoliuciniais socialdemokratais, o reakcijos metais, juos areštavus, įvairiais būdais stengėsi jiems padėti. J. Šukys organizavo pinigų siuntimą į Lietuvą, kad būtų pasamdyti advokatai ginti V. Kapsukui ir jo bylos dalyviams. Dalis šių pinigų buvo skirti politinių kalinių išlaisviniui. Taip buvo organizuotas ir V. Kapsuko pabėgimas iš ištremimo Sibire. Z. Angarietis, sėdėdamas Rusijos kalėjimuose, taip pat naudojo si JAV lietuvių socialistų surinktomis aukomis. Savo ruožtu V. Kapsukas, Z. Angarietis ir kiti revoliuciniai socialdemokratai nuolat bendradarbiavo ALSS spaudoje.

Ypač svarbų vaidmenį J. Šukys vaidino pirmojo pasaulinio karo metais, kada II Internacionalo vadovai išdavė darbininkų reikalus ir perėjo atvirai tarnauti buržuazijai.

1916 metais J. Šukio, tuometinio „Kovos“ administratoriaus, ir kitų ALSS internacionalistų kvietimu į JAV iš Škotijos atvyko Vincas Kapsukas. Jam ALSS CK patikėjo redaguoti „Kovą“. Tais pačiais metais buvo pradėtas leisti ALSS teorinis žurnalas „Naujoji gadynė“. V. Kapsukas tapo ir šio leidi-

nio redaktorium. V. Kapsuko politinėje veikloje 1916—1917 metais J. Šukys buvo artimiausiu jo bendražygiu. Kairieji JAV lietuviai socialistai savo politinę veiklą siejo su Cimervaldo kairiąja grupe, kurią antraisiais karo metais subūrė V. Leninas ir kuri iš esmės buvo III Internacionalo užuomazga.

1916 m. rugsėjo mėnesį Čikagoje įvyko ALSS IX suvažiavimas, kuris vienbalsiai priėmė rezoliuciją, griežtai pasmerkusią dešiniuosius socialistus, gynusius II Internacionalo vadeivas. Po IX suvažiavimo ALSS visiškai suartėjo su revoliuciniu socializmu.

1917 m. balandžio mėnesį V. Kapsuko, J. Šukio ir kitų socialistų internacionalistų iniciatyva Bruklina buvo sušaukta įvairių JAV lietuvių organizacijų atstovų konferencija, kurioje svarbiausias klausimas buvo Rusijos revoliucijos rėmimas.

Po to, kai V. Kapsukas ir kiti socialistai internacionalistai 1917 m. vasarą išvyko į Rusiją, J. Šukys tapo vienu iš atsakingiausių ALSS vadovų. Tuo metu buvo spausdinami trys kairiųjų JAV lietuvių periodiniai leidiniai: „Kova“, „Naujoji gadynė“ ir „Moterų balsas“, be to, įvairūs lapeliai, atsišaukimai.

ALSS ir jos centrinė būstinė, kurioje kartu buvo ir spaustuvė, atkreipė JAV valdančių sluoksnių dėmesį. 1917 m. pabaigoje ją policija apsupo. Buvo areštuotas J. Šukys, K. Vidikas, V. Rudaitis, K. Baltrūnaitė-Karosienė ir kiti. J. Šukys ir kai kurie kiti darbuotojai buvo suminti, „Kova“ ir „Naujoji ga-

dynė“ — konfiskuoti ir uždrausti.

Persekiojimai nepalaužė kovotojo. Išėjęs iš kalėjimo, jis lieka vienu pagrindinių ALSS vadovų. Jis daug padėjo, organizuodamas finansinę paramą Petrapilyje V. Kapsuko ir Z. Angariečio leidžiamiems „Tiesai“ ir „Kommunistui“.

Už revoliucinio marksizmo propagavimą J. Šukys 1920 metais vėl suimamas ir kalinamas, nuolat policijos persekiojamas. Jį privertė išsikelti toliau nuo didžiųjų darbininkų judėjimo centrų. Tačiau ir toliau Šukys veikė darbininkų klasės naudai, daug bendradarbiaudamas tuometinėje JAV lietuvių pažangioje spaudoje — „Laisvėje“, „Vilnyje“ ir kitur. Už dalyvavimą darbininkų judėjime jis vėl tardomas ir atleidžiamas iš darbo. Neturėdamas iš ko pragyventi, 1933 m. J. Šukys išvyko į Tarybų Sąjungą. Didžiojo Tėvynės karo metais voikiškiai okupantai jį nužudė.

Pora žodžių apie J. Šukio gyvenimo draugę J. Beniuševičiūtę-Šukienę, kuri visą savo gyvenimą pašventė kovai už darbininkų klasės reikalus. Ji aktyviai dirbo ALSS nuo 1908 metų, ilgus metus rinkta į Amerikos pažangiųjų moterų susivienijimo Centro komitetą, buvo „Moterų balsas“ redaktorė, ne kartą tardoma ir kalinama. 1933 metais kartu su savo vyru atvyko į Tarybų Sąjungą ir dirbo įvairių kultūrinį darbą. Po vyro mirties gyveno Akmenės rajone, Papilėje, buvo personalinė pensininkė. Mirė 1968 metais.

Laurynas KAPOČIUS
Vilniaus Valstybinio
V. Kapsuko universiteto
vyr. dėstytojas

JULIUS BŪTĒNAS

BALYS SRUOGA

Prasiveria auditorijos durys. Įeina aukšto ūgio vyras. Greitu žingsniu atsiduria katedroje ir, nepakeldamas akių į klausytojus, skaito paskaitą. Skaito, kalba vienodu, kiek nosiniu balsu. Paskaitos kondensuotos, bet įdomios. Studentai visada atidžiai klauso.

Toks paliko įspūdis apie Balį Sruogą (1896-1947), kaip dėstytoją, profesorių, prieš daugelį metų Kauno universitete skaičiusių rusų literatūros istorijos kursą.

Prof. B. Sruoga buvo kūrybingas mokslininkas ir rašytojas. Jis išleido du stambius "Rusų literatūros istorijos" tomus, o kiek dar darbų paskelbė universiteto leidiniuose, žurnaluose ir laikraščiuose! Rašė eilėraščius ir dramos kūrinis.

Humanitarinių mokslų fakultete B. Sruoga suorganizavo specialų teatro seminarą, kuriame būdavo skaitomi referatai, vykdavo diskusijos teatro meno klausimais, aptariamais Valstybės teatro nauji pastatymai. Seminaro užsiėmimų metu dažnai buvo kalbama apie Tarybų Sąjungos teatrą, minimas TSRS Dailės teatras, tarybinio teatro novatorius K. Stanislavskis, jo sistema. Teatro seminare būdavo skaitomos ir naujos pjesės. Prisimenu, kai B. Sruoga skaitė savopjesę "Baisioji naktis" ir atidžiai klausėsi seminaro dalyvių pastabų.

Būdamas impulsyvaus būdo, B. Sruoga nepakentė sustingimo kultūriname gyvenime. Jis aktyviai dalyvavo Lietuvos meno kūrėjų, Lietuvos rašytojų draugijų veikloje, rašė kritikos straipsnius. B. Sruoga ypatingai mėgo polemiką, turėjo šmaikštų stilių. Polemizuojant galima atkreipti visuomenės dėmesį į vieną ar kitą klausimą. Deja, jam trūko oponentų. Rašytojas priėjo iki to, kad ėmė pats su savim polemizuoti: viename laikraštyje parašo straipsnį kuriuo nors klausimu vienu slapyvardžiu, o kitame laikraštyje kitu slapyvardžiu aną straipsnį į dulkes sumala. . . Skaitytojai pradeda domėtis: kas tie polemistai? Ima

sklisti kalbos, jog abiejų (o kartais ir kelių) straipsnių autorius tas pats B. Sruoga. . . J. A. Herbačiauskas šitokią polemikos būdą pavadino sruogizmu ir savo kalbose tą terminą vartojo.

B. Sruoga pasirašinėjo itin keistais slapyvardžiais. Daugumą jų išaiškino literatūros tyrinėtojas A. Samulionis ir paskelbė savo darbe "Balio Sruogos raštų bibliografija" 1970 m.

B. Sruoga mėgo draugystes. Artimus ryšius palaikė su prof. A. Rimka, kuris, būdamas ekonomistas, domėjosi literatūra, buvo parašęs platoką apybraižą apie indų rašytoją Rabindranatą Tagorę. Artimai draugavo su V. Krėve.

Kartą teko svečiuotis Sruogos namuose. Man tai buvo didelė garbė ir malonumas. Susirinko savotiška kompanija. Čia buvo profesoriai: Pr. Brenderis (šveicaras), H. Engertas (vokietis su žmona žyde), L. Karsavinas (rusas), na, ir šalia savęs B. Sruoga pasisodino rašytoją I. Šeinių. Prie stalo buvo kalbama linksmomis temomis: kas prisimindamas anekdotus arba patirtus nuotykius pasakojo.

Daugiausia nuo Sruogos klievo Šeiniui, kurį negailestingai žnaibė, kalbėdamas apie "perekulščikus" - perbėgėlius. Mat, Šeinius iš liberalų buvo perėjęs pas tautininkus, kad taptų "Lietuvos aido" redaktorium.

B. Sruoga prašvisdavo, kai spaudoje pasirodydavo aštresnis straipsnis apie teatrą ar kitu kuriuo kultūros klausimu. Pavyzdžiui, kai 1939 m. Tarybų Sąjunga perdavė Lietuvai Vilnių, prasidėjo nesusipratimai katalikų bažnyčiose dėl kalbos. Lenkai bažnyčiose giedodavo savąjį himną. Konkuruodami su jais, lietuviai irgi panorė savąjį giedoti. Bet išėjo paradoksas: giedoti Lietuvos himną bažnyčiose uždraudė aukštesnioji bažnytinė valdžia: jame nėra minimas dievas. . . Prasidėjo tad kampanija - pataisyti V. Kudirkos "Tautišką giesmę".

Įsikišau ir aš: "Varpo" 4 nr. (1940 m.) buvo išdėtas mano straipsnelis "Kova dėl tautos himno ir dievo", kuriame smarkiai uždrožiau kleurui ir tautininkų "Lietuvos aidui", pritarusiam himno taisymui. B. Sruogai tas straipsnis patiko ir jis, sutikęs mane, pagyrė.

Lemtingąją 1940 m. vasarą B. Sruoga neatstojė tarp lūkuriuojančių, tylenių. Pirmaisiais tarybiniais metais jis parašė žodžius kantatai "Lietuvos keliu", kuri buvo atlikta per Vilniaus lietuvių teatro atidarymo iškilmes.

Bet ateina rūstieji hitlerinės okupacijos metai. Įsisiūbavusi okupantų akcija prieš lietuvių inteligentiją palietė ir B. Sruogą: 1943 m. gestapo suimtas, kartu su keliomis dešimtimis inteligentų atsidūrė Štuthof'o mirties stovykloje.

1945 m. Lietuva buvo visa išvaduota. Apie B. Sruogą nieko nesigirdėjo. Manėme, kad žuvo. Bet štai gegužės mėnesį ateina džiugi žinia: Sruoga gyvas! Gegužės 13 d. tarybinis lėktuvas jį parvežė į Vilnių. Grižo rašytojas su labai palaužta sveikata. Liepos 10-14 d. sostinėje vyko respublikos inteligentų pirmasis suvažiavimas. Jame su didžiulėmis ovacijomis buvo sutiktas B. Sruoga, kuris pasakė kalbą, dėkodamas Raudonajai Armijai, kad jį išgelbėjo iš mirties nasrų. Nuo rudens vėl pradėjo dėstyti universitete, dalyvauti literatūriname gyvenime.

Reikšmingas B. Sruogos naujas plunksnos darbas buvo atsiminimai iš Štuthof'o konclagerio, pavadinti "Dievų miškas". Parašyti savotišku stilium - vietomis sarkastišku, piešiant mirties stovyklos groteskinius vaizdus.

Knygai išėjus lietuvių kalba, ji buvo išverstą į rusų, lenkų, latvių, prancūzų kalbas, susilaukė teigiamų atsiliepimų spaudoje.

Nepaisant Štuthof'e sugriautos sveikatos, rašytojas intensyviai dirbo. Parašė pluoštą atsiminimų apie susitikimus su M. Gorkiu, išvertė "Sakmę apie Igorio žygį", rašė naujas pjeses. Gyveno čia Vilniuje, čia Kaune. Ypačingai juo rūpinosi P. Cvirka, Rašytojų sąjungos pirmininkas.

Bet štai 1947 m. gegužės pradžioje miršta P. Cvirka. Prisimenu B. Sruogą, stovintį garbės sargyboje prie Cvirkos karsto: toks aukštas, išbalusio veido. Niekaip tada negalėjo ateiti į galvą mintis, kad po penkių mėnesių lydėsime į Rusų kapines ir B. Sruogą. . .

KĖSTUTIS ORINAS

Birželio naktys

Ir metai, ir dienos be skausmo atskyla
ir kažkur išliūliuoja ramiais karavanais.
O paskui jau tik naktys sugrįžta per tylą,
kai biržely pašaukia ugniavietės senos.

Per grubų ir alkaną laiko arimą
ir tūkstančius norų, jame paliktų,
vėl ir vėl išgirsti netikėtą beldimą
ir atklydusį šauksmą birželio naktų.

Jei ir viską sausra išdžiovintų tolydžio —
troškulys nekankins lig rudens,
nes ir vėl atgaivins žifos naktys sugrįžę
kaip tėviškės šulinio stiklas vandens.

Alytus

DANGUOLĖ GRIGONYTĖ

Rytas

O krenta liūtis gaivalingi lašai
į miegančių žemę. Kur miglos užklosto
lyg gerosios dukros prie motinos skruosto,
kur meilę sapnuoja be galo gražiai,
kur tyliai išaušta.

Taip tyliai — lyg eitu
kurti per kurčiųjų pasaulį žole;
kur valandos dreskia aštria šukele
tą skonį ir spalvą — lyg raukšlę į veidą.
Kur tyliai užmiršta. Užlyja. Užpusto.
Kur saugo skausmingai baltumą beržai, —
o krenta liūtis gaivalingi lašai
į miegančių žemę...

Pabuskit! Pabuskit!

Kaunas

BENJAMINAS VASILIAUSKAS

Contra vim mortis

Dienoja.

Tirpsta ant palangės
žibuoklėmis pakvipę snagės
ir laša į taures.

Iš jų balandžiai geria
ir sukasi padangėj,
ir mylisi apsvaigę...

Balgės. Žiema jau balgės.
Gera — — —

Sunkus ir juodas nujautimas,
baltais koridoriais lydėjęs mus,
kitiems ir sau nepasakytas,
pavirto nebūtim:

— Šią naktį pralaimėjom kovą — —
Atvėsusią ir tuščią lovą
palatoje aprauda rytas...

Pabudę skleidžiasi kačiukai.

O vėjas tarp šakų sušilęs
čiurlioniškais varpeliais skamba.

Balandžių pulkas ratą suka
ir leidžiasi žemyn iš lėto,
kur trykšta pro palatos langą
mirties jėgos nenugalėtas
naujagimio pirmasis verksmas.

Kaunas

PASTABOS PARAŠTĖSE

Apie "Amerikos lietuvių istoriją"

Pereitais metais (1971 m.) pasirodė dr. A. Kučo redaguota, iš dalies jo rengta stambi (639 p.) knyga "Amerikos lietuvių istorija".

Redaktoriaus žodyje apibūdinamas knygos sumanymas, ruošimo eiga, išdėstomi tikslai. Iš pradžių norėta parengti tik Amerikos lietuvių katalikų istoriją, tačiau sudaryta komisija galutinai apsisprendusi už dviejų tomų leidinį, kurių vienas apimtų bendrą Amerikos lietuvių veiklą, o antras - katalikų parapijas, vienuolijas ir kitas jų institucijas (5 p.) Už bendrą Amerikos lietuvių istoriją nuspręsta, anot redaktoriaus, todėl, kad "neįmanoma išskirti vien katalikus (. . .), nepaliečiant kitų lietuvių srovių bei jų organizacijų, nes tik visų jų veikla sudaro pilną istorijos turinį" (5 p.) Tai teisingas ketinimas ir nutarimas, kuris galioja ir aptariamai knygai, nors iš dviejų numatytų tomų sudarytas tik vienas.

NEIŠTESĖTAS PAŽADĖJIMAS

Taigi, sprendžiant ir iš knygos pavadinimo - "Amerikos lietuvių istorija", ir iš jos redaktoriaus žodžio, siekiama duoti visuomeninę Amerikos lietuvių gyvenimo panoramą. Tai labai įpareigojantis uždavinys, reikalavęs iš knygos autorių mokslinės istorinės koncepcijos ir arba bent mokslinės etikos ir tolerancijos, ypač liečiant ir vertinant jų katalikų ideologijos autorių - pažiūroms skirtingų ar priešingų JAV lietuvių srovių veiklą, reikšmę ir vaidmenį.

Susipažinus su šia knyga, tenka iš karto pasakyti, jog savo minėto užsibrėžimo ir istorijos veikalo reikalavimų ji iš esmės neatitinka.

Visų pirma, knyga netyrinėja JAV lietuvių istorijos kaip proceso, paremto raidos dėsniniais, o aprašinėja atskirus tos istorijos reiškinius ir faktus, nesujungdama jų į mokliškai apibrėžtą koncepciją. Tat ji daugiau panėši į medžiagą istorijai - neretai skubotai apdorotus, iš dalies apytikslius istorinės informacijos rinkinius apie atskiras organizaci-

jas, įstaigas ir kitas institucijas, negu į principu ar problema suvienytą sistemą. Tai būdinga visai knygai ir ypač paskutinėms - ketvirtajai ir penktajai - josios dalims, kurios teatlieka tam tikras informacines funkcijas.

TIK LABAI RIBOTOS REIKŠMĖS

Šis leidinys tat gali turėti ir iš dalies ir yra kaip informacijos ir faktų šaltinis, teikias palyginti smulkiai surinktų žinių, ypač apie katalikiškos srovės veiklą įvairiose srityse.

Tuo tarpu JAV lietuvių istorijos įvykių ir faktų interpretacija bei jų vertinimas šioje knygoje atvirai tendencingas, t. y. paremtas klerikaline ideologija, dar daugiau - klerikalinės politikos ir propagandos pozicijomis. Tat ji iš esmės vienpusiškai, iškreiptai (t. y. neobjektyviai) nušviečia JAV lietuvių istoriją apskritai ir kiekvienos jų srovės raidą - konkrečiai. Tuo nesunku įsitikinti iš keletos pirmųjų pavyzdžių.

Politinė tendencija jau pasireiškia istorinių šaltinių ir medžiagos, t. y. klausimo istoriografijos parinkime. Autoriai remiasi palyginti nemažu, daugiausia spausdintų darbų kiekiu, beveik nepanaudodami archyvinės medžiagos, kuri tokio pobūdžio knygai būtina derėjo. Juo labiau, kad jiems, atrodo, turėjo būti prieinami bent jau katalikiškų organizacijų turimi archyvai bei rankraštynai.

Bet šiuo atveju svarbiau kita. Rašydami knygą autoriai iš esmės apsiribojota medžiaga ir istorijos darbai, kurie atitiko arba jiems buvo parankiausi jų ideologijos ar tikslų atžvilgiu. Objektyvesnis istorikas, rašas apie JAV lietuvių įvairių srovių istoriją, negalėtų nepanaudoti ir tų srovių atstovų darbų, nors jie ir neatitiktų jo pažiūrų, tačiau leistų vertinant tą ar kitą istorijos klausimą, atsižvelgti į kitą požiūrį, ir tuo būdu objektyviau tą reiškinį apibūdinti.

LIETUVIŲ MARKSISTŲ DARBAI NUTYLĖTI

Tuo tarpu šioje knygoje, išskyrus vieną - kitą atvejį, nei į šaltinius, nei dargi į panaudotas literatūros sąrašą (617-622 p.) neištraukti, sakysime, JAV amerikiečių ir lietuvių marksistų darbai, dargi tie, kurie betarpiškai liečia aprašomąją temą. Nerasime čia nei A. Bimbos, A. Petrikos, R. Mizaros, L. Prūseikos ir kitų autorių, o kai kurių darbai (pvz., J. Šliūpo) panaudoti irgi ribotai. Tai akivaizdus knygos autorių vienpusiškumas, kuris sutrukdė jiems objektyviau aptarti ar bent apžvelgti JAV lietuvių istorijos, ypač atskirų srovių veiklos reiškinius. Autorių politinis užsiangažavimas ir šiuo atveju paėmė viršų prieš mokslinį objektyvumą arba bent toleranciją, kuri būtina pretenduojantiems į JAV lietuvių VISŲ SROVIŲ istorijos nušvietimą. O tokią pretenziją, kaip sakyta, autoriai yra pareiškę tiek knygos pavadinimu, tiek redaktoriaus pratarmėje.

Tiesa, knygoje palyginti nuolaidžiai ir su pritarimu aprašinėjama liberalinės-nacionalistinės, iš dalies dešiniųjų socialistų srovių veikla po 1919 metų ir ypač po 1940-tųjų, kai tos srovės susibūrė į antitarybinių žygių prieš savo gimtojo krašto - Lietuvos - istorinį pasirinkimą. Antitarybiškumo pozicija ir akcija knygos autoriams tampa vertinimo masteliu. Todėl, kai autoriams prisieina rašyti apie JAV pažangiųjų lietuvių, jų marksistinės srovės veiklą, jie iš istorikų tampa katalikų ideologijos ir jos politinių pozicijų propagandistais.

PAŽANGIOSIOS LIETUVIŲ SROVĖS
JIE VISIŠKAI NEMATO

Knygoje, iš vienos pusės, naudojama "nutylėjimo" figūra. Autoriai, kaip sykis "nepastebi" tokių JAV pažangiųjų lietuvių veiklos reiškinių ir faktų, kurie griaua išankstines jų schemas, ypač dėl lietuviybės, kurios išlaikymo monopolį jie priskiria klerikalams. Tat knygoje, išskyrus vieną - kitą paminėjimą ir nutylėta įžymi JAV lietuvių kultūros organizacija - Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija (ALDLĐ). Tokios kultūros organizacijos - narių skaičiumi (savo laiku apie 8,000) knygų (daugiau kaip 70), žurnalo "Šviesa" (nuo 1934 m.) leidimu ir kitomis kultūrinėmis - visuomeninėmis jos akcijomis - neturėjo arba

nepajėgė ilgesnį laiką išlaikyti jokia kita JAV lietuvių srovė. "Nepastebėtos" knygoje liko taip pat ir kitos JAV pažangiųjų lietuvių meno (Lietuvių Meno Sąjungos - LMS), savišalpos (Lietuvių Darbininkų Susivienijimo - LDS) ir kitos pažangios organizacijos, turėjusios tūkstančius narių ir aktingai veikusios JAV lietuvių bendruomenėje.

Pažangiųjų lietuvių organizacijų, jų reikšmės ir vaidmens nutylėjimas - viena iš knygos autorių tendencijų.

Jų sroviniai interesai ir pozicija taip pat atsiskleidžia, kai jie mėgina apibūdinti ir įvertinti atskirų politinių ar kultūrinių institucijų veiklą ir raidą. Visų pirma, tai LSS vystymosi ir vaidmens (191-205 p.) bei apskritai revoliucinės marksistinės srovės klausimas (543-544 p.). Revoliucinių LSS elementų, o vėliau (nuo 1919 metų) atskiros marksistinės politinės organizacijos veikla parodyta be kiek gilesnės ar objektyvesnės procesų analizės, menkinant jos reikšmę ir vaidmenį apskritai ir konkrečiai - lietuviškumo išlaikymo akcijose. Autoriai - tai įprastinis būdas - stengiasi atskirti JAV lietuvių marksistinę srovę nuo lietuviškumo. Jie priekaištauja, pvz., J. Šliūpiui, jog jisai laisvamanybę tapatinęs su lietuviybe. Tačiau tą patį principą, tik atvirkščiai, jie naudoja savo knygoje: katalikybė, jų interpretacijoje, yra lietuviškumo ir patriotiškumo monopolis. Vargu ar reikia įrodinėti, jog tai istorinės tiesos iškraipymas.

Taigi, iš vienos pusės, nutylint įtakingas pažangias JAV lietuvių organizacijas ir jų įvairią veiklą, iš kitos - menkinant ir dargi falsifikuojant jų vaidmenį, knygoje iškreipiami JAV lietuvių įvairių srovių santykiai, jų įtakingumas ir vaidmuo JAV lietuvių istorijoje ir atskirais jos laikotarpiais.

Visų pirma, kaip sakyta, siekta sumenkinti JAV pažangiųjų lietuvių srovių indėlį į lietuvių kultūrą ir visuomeninę bei nacionalinę minties raidą. Plačiai, smulkmeniškai aprašinėjant žymiai menkesnio ar dargi laikino vaidmens, ypač įvairias katalikiškas bei reakcines antitarybines įstaigas ir organizacijas (pvz., "Motinėls draugija", "Kunigų vienybė"; penktojoje knygos dalyje nušviečiamos organizacijos) pervertinama ir tendencingai išpučiama katalikų ir kitų, šiuo atveju, antitarybinių sambūrių reikšmė JAV lietuvių istorijoje.

Tuo tarpu dargi įdėmesni katalikų ideologi-

jos atstovai yra gebēję objektyviau apibūdinti JAV lietuvių srovių įtakingumą ir vaidmenį. Pvz., F. Kemėšis straipsnyje "Ideologinės kovos lietuviškoje Šiaurės Amerikos išeivijoje" ("Židinys", 1938, liepos mėn.) kuri, beje, panaudotos literatūros sąrašė nurodo ir šios knygos autoriai, kaip sykis JAV pažangiųjų lietuvių srovę apibūdina kaip aktyvią ir įtakingą VISOS JAV lietuvių bendruomenės jėgą. Tačiau į labiau istorinę tiesą atitinkančius JAV lietuvių istorijos vertinimus, dargi padarytus jų ideologijos veikėjų, knygoje iš esmės neatšizvelgta.

ISTORIJOS IŠKRAIPYMAS

Šiose pastabose neliečiamos atskiros knygos tezės, formulavimai ir teiginiai, kurių daugybė taip pat iškreipia tiesą. Tačiau dėl vieno – kito laikome tiesiog būtinybe pasisakyti. Antai, rašant apie 1926 metų perversmą, nepaisant žinomų faktų, teigiama, jog jisai buvęs įvykdytas "be jokio kraujo praliejimo" (539 p.) O keturių komunistų – K. Poželos, K. Giedrio, J. Greifenbergerio ir R. Čarno nužudymas?

Dargi nacionalistinėje historiografijoje jau retai beužtinkamas toks teiginys apie hitlerinę okupaciją Lietuvoje, koki randame šioje knygoje: "Vokiečių valdymas nesiekė lietuvių nužmoginti, nė jį sunaikinti" (594 p.) Ką gi "užmaršiams" autoriams tepriminsime Stutcho hitlerinės koncentracijos stovykloje kankintus ir nužudytus lietuvių inteligentijos atstovus, jų tarpe katalikų dvasininkus. Gal būt, tokia istorijos falsifikacija knygoje norėta pateisinti Lietuvos katalikų bažnyčios viršūnių atvirą kolaboracionistinę politiką hitlerinės okupacijos metais? O, gal būt, pateisinti ir tą antilietuvišką Amerikos lietuvių dvasininkijos ir klerikalinių sluoksnių poziciją, kurią jie užėmė hitlerinių okupantų atžvilgiu, remdami jų antihumanišką politiką, skirtą lietuvių tautos išnaikinimui?

Taigi, ir per atskirus šios knygos teiginius taip pat akivaizdžiai atsiveria tos politinės tendencijos ir tos pozicijos, iš kurių parašyta "Amerikos lietuvių istorija".

Baigdami pakartosime, jog "Amerikos lietuvių istorijos" autoriai išleido knygą, kuri esme neatitinka istorinės tiesos ir iškreipia ją klerikalinės politikos tikslais.

A. KLIMAS

Ruduo

ELENA LIOGYTĖ

Tegu mane skradžiai,
Jei šią žemę kada užmiršiu!
Kur geltoni, auksiniai medžiai
Užsižiūrėjo į viršų.

Kur krinta lietūs ir paukščiai
Į gervuoges ir į putinus,
Kur lekia stirmos baukščios,
Lyg dienos — geltonos ir būtinios.

Pečiais aš stoviu prieš mirtį,
Tarsi prieš kirvį — liepa,
O žmonės šulinio svirtis
Ir savo namus vis palieka.

Nutilo jau dūdos vario...
Saulės žaizdras atvėso,
Aš priesaiką duodu kario,
Kad savo kovą laimėsiu.

Susuko medžių viršūnės
Gervų ratą padangėj,
Stirma nuo vėtrų nežūna,
Laukas vyturį dengia.

Šitam amžinam nerimui
Kažkas juk turėjo gimti.
Leisk man Tave, gyvenime,
Žemei ir žmogui apginti.

Vilkaviškis

AUKSĖ MILVYDAITĖ

Noriu, kad mano žodžiai
Veržtų aistringi,
Kaip Andželos Devis šauksmas
Iš San Rafaelio kalėjimo,
Degtų, kaip Džordžo Džeksono kraujas
Ant budelių rankų,
Kaip meilė savo Tėvynei
Vietnamo sūnų širdyse,
Aštrūs, kaip peilis chirurgo,
Atpreparuojantis sveiką ląstelę
Nuo naikinančio auglio...

Kažkas kažkur nugalėjo
Aukščiausią kalną,
Kažkas iškovojo sporto
Meistro vardą
Ar sudegė ant protesto laužo...

Nenoriu, kad mano žodžiai
Išblėstų ir susmulktėtų,
O kad uždegtų kasdienybę,
Kiekvieną žingsnį
Didvyriškumo liepsna.
Išdeginsiu ne vieną
Žaidžą širdy,
Ne vieną popieriaus lapą,
Kol sugebėsiu prabilti
Apie patį svarbiausią,
Ko dar pasakyt neišmokau,
Kad visi suprasti galėtų,
Ko trokštu pasauliui.
Vilnius

M. JURKUS

RESPUBLIKINIŲ PREMIJŲ KANDIDATAI

Nevengiant sudėtingų problemų

V. Bubnys gimė ir augo kaime, savo akimis matė didžiąsias pokario socialines ir politines permainas, pats buvo paliestas to meto įvykių. Ir pirmieji jo apsakymai spaudoje, ir pirmoji knyga – apysaka „Beržai svyruokliai“ pasakojo apie kaimo žmones, nelengvą jų kelią į naują tvarką. V. Bubnys atidžiai ir jautriai stengėsi pavaizduoti žmogaus sąmonės lūžius, nevengė aštrių konfliktų.

O vėliau rašytojo kūryboje suskambo naujos gaidos: vis dažniau jis liedsdavo inteligentijos, jaunimo gyvenimo temas. Ši antroji – jaunimo gyvenimo – tematinė kryptis taip pat turi savo realųjį pagrindą: 1957 m. V. Bubnys baigė Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros fakultetą ir

aštuonerius metus dirbo mokytoju Kaune. Susikaupė daug gyvenimo įspūdžių, išryškėjo spręstinių moralinių jaunimo auklėjimo problemų.

Belieka pridurti, kad ir dabar V. Bubnys konkrečiai susijęs su mokykliniu jaunimu – jis yra „Moksleivio“ žurnalo vyriausiasis redaktorius. Rašytojo žodžiais tariant, jis nuolat laiko padėjęs ranką ant šviežiausių jaunimo išgyvenimų pulso: kiekvieną dieną į redakciją plaukia skaitytojų laiškai, nuolat tenka mokyklose buvoti, susitikti ir dalintis mintimis su pedagogais ir moksleiviais.

Apysakų ir apsakymų rinkinys „Saulėtą vasarą“, apysaka „Lapams krintant“, apsakymų knyga „Ajerai žydi“ atspindi abi pagrindines V. Bubnio kūrybos linijas.

Ryškesiausiai dabartiniu metu prozoje V. Bubnio meniniams ieškojimams, jo brandumo pakopai atstovauja dvi knygos: prieš kelis metus išleistas romanas "Arberonas" ir pernai pasirodęs romanas "Alkana žemė". Pastaroji knyga pristatyta šių metų Respublikinei premijai gauti.

"Arberonas" – šiuolaikinio mokyklinio jaunimo nuotaikų veidrodis. Drąsiu, pastabiu psichologiniu žvilgsniu rašytojas skverbiasi į dabarties jaunimo vidinius pergyvenimus, taikliai atskleidžia tai, kas luošina žmogų, parodo potencialius, nugalinčius gėrio daigus. Romanas "Arberonas" susilaukė plataus atgarsio jaunųjų skaitytojų, pedagogų tarpe. Ne vienam knygos aptarimui buvo būdingos gyvos diskusijos, ne viename jų dalyvavo ir autorius, pasisėmęs iš skaitytojų minčių, pasisakymų, užuominų būsinių temų ir meninių sprendimų.

"Alkana žemė" tęsia V. Bubnio kaimiškąją

tematiką. Rašytojo kūrybinė atmintis tolimes praeities nesiekia. Jis dar palyginti jaunas (gimęs 1932 m.), tačiau dabar tie rūstūs ir sunkūs pokario klasių kovos metai V. Bubnio amžininkų kartai – praeitis, išskylanti visu savo sudėtingumu, traukianti rašytojo plunksną išgyvenimų aštrumu, asmeninių prisiminimų konkretumu.

Naujasis romanas greitai dingio iš knygynų ir gyvena savąjį gyvenimą tarp skaitytojų. Knygoje vaizduojami 1948–1949 metai, kai Lietuvos kaime kūrėsi kolūkiai. Šis laikotarpis atspindėtas daugelyje mūsų literatūros veikalų. Ir V. Bubnio romanas parašytas vadinamąja tradicine maniera, realistiškai piešiami žmonių portretai, situacijos. Tačiau rašytojas išvengė schematiškumo, kuris buvo būdingas ne vienam ta tema anksčiau parašytam kūrinui, daugiau atskleidė psichologinius žmonių išgyvenimus. "Alkana žemė" – tai savitas pokario metų meninio metraščio puslapis.

Samedas VURGUNAS

AZERBAIDŽANAS

Vertė Albinas ŽUKAUSKAS

Lankiau aš kalnus ir slėnius,
Lyg gervių akys — šaltinius;
Arakso žnaresius žvelnius
Girdėjau žnabzdant iš toll.
Čia meilė ir draugai mieli...

Tu mano — žino tą visi —
Gūžta ir priebėga esi,
Tėvynė, mylima, šviesi.
Azerbaidžane malonus,
Aš tavo mylintis sūnus.

Tėvyne, motina — man tu,
Tavy ramybę atrandu.
Kur tik skrendu, atgal grįžtu,
Miela tauta — mano gūžta,
Man viskas tu, šalie gimta.

Kai nematau favės ilgai,
Kai mudu išskiria laikai,
Man bąla sidabru plaukal,
Kamuoja ilgesys mane,
Ramybės nerandu sapne.

Viršukalnės — sniegų griūtis,
Skara baltoji — debesis.
Didinga tavo praeitis.
Kiek amžių tu esi žionaiti!
Kiek negandų išgyvenai!

Piktuoliai žmeizdavo tave.
Ir plaukė sunkmečiai srove.
Tu apsigaubusi šlove
Kartą kartom čia išlikai.
Dabar laisvi tavi vaikai.

Po lygumas dalrausi aš
Ir pro šviesiaaakes dienas,
Seku grakščiasias merginas,
Ir norisi rašyti eiles,
Jaunėju, kai rašau eiles.

Ir Kaspija čia — pakrašty,
Ir gulbė plaukioja grakšti,
Svajonė lekia, kur aikšti!

Muganė ir kalnų gija,
Tik aš nejaunas jau, dejal

Platieji slėniai ir kalnai,
Krūtinę džiugina vaizdai,
Stirnaitės bėga ir žernal
Kiek stepių, kaip liepsna karštų,
Ganyklų priekalniuos šaltų!

Eik stepėm, skardžių grandine —
Astaroje, Lenkorane
Paskėsi čiulbesio tvane.
Iš indų, Afrikos juodos
Atskridę paukščiai tau giedos.

Citrinos gelsta, kur eini,
Siūruoja medžiai gelzganai,
Kalnai baltuoja sniegini,
Citrinos, ir čia pat žiema —
Nuo amžių tvyro ramuma.

Linksmi Lenkorane ziedai,
Jie kaip mergautiniai veidai!
Štai svečias laukiamas karštai.
Arbatos jam įpilk, marti,
Bet rankos nepaduok patil!

Mūs duona — gelzganai kviečiai,
Ir skleidžias medvilnė plačiai,
Ir sirpsta vynuogės saldžiai,
Tu vyno atsigerk anksti,
Slėpybė susitelks širdy.

Kazache, žirgų pabalnok,
Palinkęs priekin, šuoliais jok.
Suprakaituos jis — nebijok,
Į ganyklas žalias skubėk,
Giol-gioliis ten — pasigrozėk!

Juk laisvas tu — laisva diena,
Skambi pavasario dalna!

Štai činara kupli, jauna —
Tu margą kilimą patiesk
Ir šlovę apdainuok šalies!

Nuskrisk Karabachan dvasia,
Sklandyk aukštybėm kalnuose
Su laime vakaro vėsia.
Poetas — Chanas ten ramus —
Šnabzdės tau nuostabius rimus.

Tėvynė! Kaip gili prasmė!
Tn — tikro žavesio versmė!
Ažugo atskrenda giesmė.
Esi man saulės spindulys,
Esi poezijos šalis!

Kūryba amžinai išliks —
Ir Nizami, ir Fizuli!
Lyg lapas popieriaus širdis —
Rašyk, išliek lakias mintis —
Ir žodį šlovins ateitis.

Sustok, pažvelki į Baku:
Svytruoja sūkuriai bangų
Su naftos bokštais lyg mišku;
Ten stepė griaudėja visa,
Ten kalnus mylauja šviesa.

Vėjokšnis pūkštuoja vėsus —
Tepermelkia jis mus visus,
Baku — kaip širdys mūs — šviesus!
Šviesa — jėga visų kartų —
Aušrinė — teka iš rytų.

Tėvynė! Aš atsiradau,
Kai rytas užtekėjo tau
Raudonas. Šiandien aš matau,
Kaip su visais džiaugiesi tu —
Tū — vartai iš senų Rytų!

VYTAUTAS RADAITIS

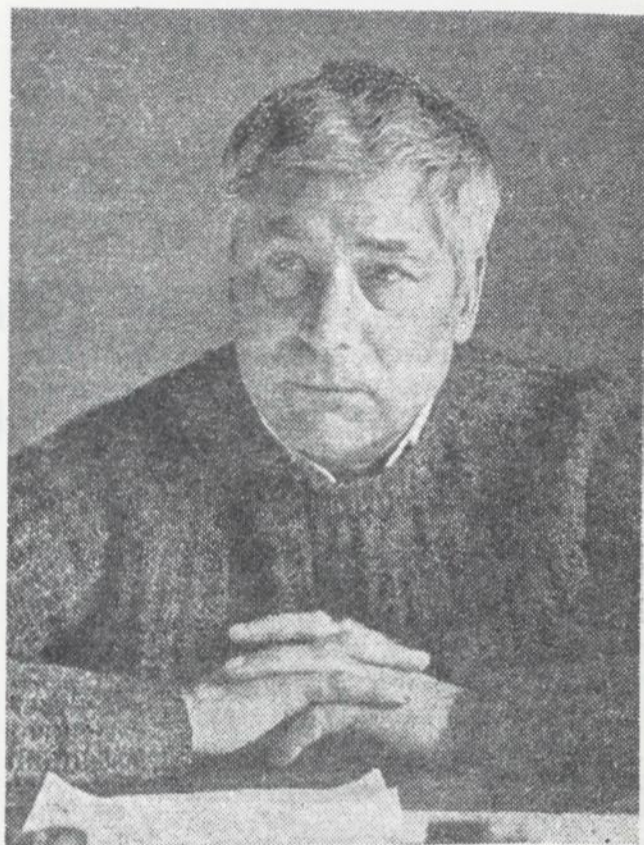
Plačiai aprepta tikrovė

Jonui Avyžiui – 50

Buvo pats Lietuvos kaimo kolektyvizavimo įkarštis. Sunkus ir dramatiškas kovos už socializmą laikas. Lūžo, trupėjo senieji žmogaus ir žemės santykiai, juos keitė visiškai nauji, kurie turėjo lietuviškąjį kaimą išvesti iš skurdo, išnaudojimo, tamsos. Visoje valstiečio esybėje nuo amžių įsišaknijusių sąvoką „mano“ turėjo pakeisti sąvoka „mūsų“, ir tik kaimo žmogus galėjo patirti ir suprasti, koks skausmingas buvo tasai naują ateitį žadantis pakitėjimas.

Literatūra tada buvo pakviesta pavaizduoti į kolūkinę santvarką ateinančio valstiečio sąmonės lūžį. Pasirodė ne vienas apsakymas, kuriame buvo bandyta bent jau apytikriai atspindėti tai, kas tuomet vyko Lietuvos kaime. Tačiau dauguma jų taip ir liko tuometinio „socialinio užsakymo“ dokumentu, tvirtinančiu pačią idėją, bet neturinčiu gyvenimo įkvėptos ilgalaikės gyvybės.

Ir štai tuo metu pasirodė nedidelė apysakaitė, pavadinta reikšmingai ir simboliškai — „Palikimas“. Jos autoriaus vardas dar nebuvo taip išgarsėjęs, kad

A. Kunčiaus nuotr.

pats savalme atkreiptų skaitytojų ir literatūros kritikų dėmesį. Bet apysaka susilaukė tokio atbalsio, kad jaunas prozininkas Jonas Avyžius iškart atsistojo prie kinėse tuometinės literatūros gretose. Ano meto „kaimiškosios“ prozos sraute ji buvo autentiškiausia, realistiškiausia. Jau tada galėjai nuspėti, kad į literatūrą atėjo žmogus iš „vidurio kaimo“, visa savo prigimtimi sutapęs su žeme ir ne iš „literatūrinės pareigos“, o iš širdies ieškantis atsakymo į sudėtingus ir skausmingus savo tėvų ir brolių klausimus.

Šiandien, apžvelgdami Jono Avyžiaus — brandaus literatūros meistro — kūrybos kelią, „Palikimą“ prisimename gal daugiau kaip pirmąjį rašytojo žingsnį, atvėrusį jo talento prigimtį. O tos prigimties pats esmingiausias bruožas — kaip galima plačiau aprėpti gyvenimo tikrovę, neišvengiamus, dažnai skausmingus jos pakitėjimus, išvalgyti tą tikrovę tiesos ieškotojo žvilgsniu. Į J. Avyžiaus kūrybinį akiratį patenka tie reiškiniai, kuriems savitas „valstietiškas pradai“. Net ir tie jo knygų herojai, kurių delnuose išnyko žemės

darbo nuospaudos, vis dar suaugę su gimtąja žeme, ir jų likimai vienai ar kitaip susiję su ja. Tačiau tasai jo kūrybos „valstietiškas pradai“ — ne koks nors mistifikuotas ar supatriarchalintas reiškinys, o betarpiškai apčiuopta gyvenimo realybė, jo kygoje įgaunanti visai konkrečius socialinius bruožus.

Ne kartą, kaimo bibliotekose svarstant J. Avyžiaus „Kaimą kryžkelėje“, vienas ar kitas kolūkietis — knygos mylėtojas atkakliai tvirtino, kad romano įvykiai ir žmonės esą „nurašyti“ iš jų apylinkės ar kaimo, tik pavardės ir vietovardžiai esą pakeisti... Toks knygos gyvenimiškumo, tikroviškumo patvirtinimas, tur būt, yra pats didžiausias pagyrimas rašytojo talentui. Bet kuris kritikas, ėmėsis aptarti J. Avyžiaus kūrybą, neišvengiamai turės remtis visų pirma gyvenimo tikrovės kriterijum, dar ir dar kartą išvalgyti plačią ir sodrią jo pateiktą gyvenimo medžiagą.

Kažkada buvo pasigirdę balsų, jog balgęsis mūsų literatūros „kalmiškasis“ laikotarpis, jog išsisėmę ją maitinę socialiniai ir kiti klodai. Maždaug tuo metu, kai į pirmąjį literatūros planą ėmė veržtis jos atsinaujinimo daigai, greta jų tvirtu želmeniu prasimušė „tradicinis“ J. Avyžiaus romanas „Kaimas kryžkelėje“. Tik pasirodžius šiam romanui, jo istoriškasis autentiškumas mūsų kritikoje buvo pažymėtas kaip gyvenimo tiesos atskleidimas, kokia rūsti toji tiesa bebūtų. Rašytojas ėmėsi šį romaną rašyti karštomis, tuo metu, kai mūsų kaimė prasidėjo reikšmingi poslinkiai, nulėmę galutinį kolūkinės santvarkos įsitvirtinimą. Tik rašytojas, glial perpratęs tų prasidėjusių poslinkių visokeriopą reikšmę, jų istorinį pobūdį, galėjo atidėti į šalį visa kita, ištisais mėnesiais gyventi tarp būsimųjų savo knygos herojų. Prie šios knygos užuomazgos, matyt, vedė jį ir susikaupusi širdgėla dėl pernelyg užsitęsusio mūsų kolūkinio kaimo ekonominio atsilikimo, noras greičiau išvysti jį atsitiesusį ir praturtėjusį.

Tame tekančiame „gyvenimo sraute“, kupiname tikroviškų detalių, gyvos ir savitos žmonių kalbos, kasdieniškų ir nekasdieniškų įvykių, sukuriuoja galingi problemų, gyvenimo prieštaravimų sukuriai. Meistriškai nutapyti J. Avyžiaus romanų veikėjai, jų pasaulėjauta ir pasaulėžiūra

visad sąlygojami tų socialinių, politinių audrų, kuriose sprendėsi tautos, jos atskirų sluoksnių likimas. Iki jo „Sodybų tuštėjimo meto“ mes savo literatūroje neturėjome kūrinio, kuriame su tokiu realistiniu-psichologiniu įžvalgumu būtų atskleista visos lietuvių tautos dramatiška karo metų situacija. Ir tai buvo ne įprastinis retrospektyvinis istorinių įvykių žvalgymas, o gili praeities ir šios dienos sąsaja, atsekta aštriu menininko žvilgsniu. Šis romanas dar kartą patvirtino, kaip platėja J. Avyžiaus talentas, jo meninių interesų ratas. Gili meninės tiesos nuojauta, tarsi savai me prasiverždama iš rašytojo išieškotų gyvenimo klodų, nejučiom atveda skaitytoją į idėjų, jų kovos pasaulį, verčia mąstyti ir daryti išvadas.

Šiandien apie Jono Avyžiaus kūrybą mes kalbame kaip apie didelio idėjinio ir socialinio turinio ir įtaigos meninės jėgos kūrybą. Be jos mes šiandien nebegalime suvokti mūsų literatūros visumos. Apie ją šiandien plačiai kalbama ir už gimtosios literatūros ribų. Bet pats didžiausias jos įvertinimas — skaitytojo meilė rašytojo knygoms; Meilė už ištikimybę gyvenimo tiesai.

MAN

Man ilgesiu mosuoja Klevas,
Kai lydi liepos iš namų
Ir klausias mėtos, tokios savos, —
Ar pirmą meilę dar menu?...

Man kužda medžiai pasilenkę
Upelio pasakas geras,
Kaip jis bežaisdamas užtvenkia
Vilnim. alsuojančias marias.

Man vėjas ūkaujas jaunystę.
Kaip riteriai man ažuolai
Ir krykščia man aidais vaikystės
Auksiniai Jono Vabalai.

Man žvaigždės prakalba Čiurlioniu.
Bethovenu — guvi audra.
Ir jūra vaivos lyg pakluonės
Alsuojančios savas banga.

A. GUČIŪNIETIS

Prisimenant pirmąjį komjaunimo organizatorių Matą Mickį

Jis gimė 1895 m. Kuosių kaime, Rokiškio rajone, gausioje dvylikos sūnų ir dukters šeimoje, bet užauginusioje tik šešis sūnus ir dukterį.

Matą, kaip gabiausį mokslui, tėvai leido mokyti į Kamajų pradžios mokyklą, kurioje mokytojavo žymus pedagogas socialistas Vladas Merkevičius ir kiti pažangūs mokytojai, ją baigė 1909 metais.

Anksti patyręs kartų buržuazinio gyvenimo sunkumą, vargo ir skurdo vejamas 15-os metų jaunuolis, prisiklausęs revoliucinių kalbų Kamajiečių "cicilistų" Jurgio Smalsčio, Jurkšto ir kitų 1911 m. išvyko ieškoti darbo į Petrogradą. Čia jis įsijungė į revoliucinių darbininkų šeimą, dažnai buvo bedarbiu ir gavo pirmąjį revoliucinį užsigrūdinimą.

Būdamas kareiviu, džiaugsmingai sutiko Didžiąją spalio socialistinę revoliuciją, sakė liepsningas kalbas kareivių mitinguose, buvo renkamas delegatu nuo kareivių į konferencijas ir suvažiavimus.

1918 m. vasarą grįžo į gimtąjį Kuosių kaimą ir atvežė Kazio Giedrio įduotą pirmąją komunistinę literatūrą. Lietuvoje jis skleidė spalio revoliucijos idėjas, platino komunistinę literatūrą, mingavo kaimuose ir miesteliuose.

PIRMAS KOMJAUNIMO KUOPŲ ORGANIZATORIUS

Tų pačių metų rudenį įstojo į Rokiškio gimnaziją. Čia jis labai aktyviai pasireiškė revoliuciniame judėjime. Suorganizavo pirmą slaptą Komjaunimo kuopelę Rokiškyje. 1918 m. rudenį, dar esant kaizerinei okupacijai, M. MICKIS sukvietė pažangiųjų moksleivių ir šiaip jaunimo slaptą susirinkimą (Kamajų gatvėje, pas Makutėną), kuriame jis padarė platų pranešimą apie Rusijos spalio socialistinę revoliuciją, nurodė, kad greit ateis tas laikas, kada ir Lietuvoje darbo žmonės paims valdžią į savo rankas, kvietė jaunimą rimtai ruoštis atsakingam darbui, ragino stoti į komunistinio jaunimo kuopas.

Susikūrus tarybinei santvarkai, M. Mickis - aktyviai veikė komjaunimo ir profsąjunginėje veikloje: vaidindavo ir labai gražiai deklamodavo darbininkų bei komjaunimo saviveiklos vakarėliuose.

DOTNUVOS ŽEMĖS ŪKIO TECHNIKUME

1920 m. rudenį jis įstojo į Dotnuvos žemės ūkio technikumą. Tais pat metais dalyvavo Lietuvos Komunistinio jaunimo Sąjungos centro biuro pirmame plenumo, atstovaudamas Rokiškio, Dotnuvos komjaunuoliams.

1923 m. rudenį M. Mickis buvo suimtas už komunistinę veiklą, prijungtas prie "Rokiškio ir Ežerėnų didžiūmiečių bylos", kalinamas Panevėžio kalėjime ir kunigo Krupavičiaus pašalintas iš Dotnuvos ž. ū. technikum.

Vėliau, kairiesiems laimėjus rinkimus į seimą, ši byla buvo panaikinta. Išėjęs į laisvę, kupinas energijos ir ryžto jis veržėsi į mokslą.

1924 m. jis baigė eksternu Dotnuvos Žemės ūkio technikumą.

VISUOMENINIS DARBAS

Vėliau jis nuolat palaikė ryšius su Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komiteto nariais, dažnai atlikdavo jų pavedimus, rėmė Lietuvos Raudonosios Pagalbos organizaciją. 1925-1940 metais dirbo Kauno apygardos agronomu, 1929 m. baigė Kauno universiteto ekonomikos fakultetą.

NAUJO GYVENIMO KŪRĖJAS

1940 m. susikūrus Lietuvos Liaudies Vyriausybei, M. Mickis su didžiausiu entuziazmu ir nuoširdumu įsijungė į naujo gyvenimo kūrybą.

Buvo Lietuvos Liaudies vyriausybės narys, pradžioje vidaus reikalų ministru, o vėliau žemės ūkio ministru, taip pat buvo Lietuvos Liaudies seimo nariu. Vėliau buvo Tarybų Lietuvos žemės ūkio komisaru, vykdė žemės ūkio pertvarkymą jaunoje Lietuvoje.

DIDŽIOJO TĖVYNĖS KARO METU

1941 m. hitlerininkams klastingai užpuolus Tarybų Sąjungą, M. Mickis pasitraukė į šalies

gilumą, ten ėjo Tarybų Lietuvos Liaudies Komisarų Tarybos įgaliotinio pareigas Saratovo mieste. Nuo 1944 m. pradžios jis studijavo Timiriazevo žemės ūkio akademijoje socialistinių žemės ūkio įmonių gamybos organizaciją, o vėliau sugrįžęs į Lietuvą suorganizavo tokią katedrą Lietuvos žemės ūkio akademijoje.

IŠVADUOTOJE TARYBŲ LIETUVOJE

1944 m. rugpiūčio mėnesį jis sugrįžo į Tarybų Lietuvą ir Lietuvos žemės ūkio liaudies komisariatui pavedus, energingai ėmėsi atstatyti hitlerininkų barbariškai sugriautą Lietuvos žemės ūkio akademiją Dotnuvoje.

Atkuriant akademiją, buvo labai svarbūs uždaviniai: greitai atstatyti sugriautą mokslo įstaigą ir ruošti gerus žemės ūkio specialistus, aktyvius ir sąmoningus naujo-tarybinio gyvenimo kūrėjus.

LIETUVOS ŽEMĖS ŪKIO AKADEMIJOS REKTORIUS

M. Mickis, dirbdamas (1945-1953 m.) Lietuvos žemės ūkio akademijos rektorium, o vėliau žemės ūkio įmonių gamybos organizacijos katedros vedėju, visas jėgas skyrė jaunosioms kartoms socialistiniam auklėjimui, kvalifikuotų žemės ūkio specialistų geram paruošimui. Jis buvo aukštos kultūros, plačios erudicijos, didelis demokratas, puikus pedagogas, įžymus mokslo veikėjas ir geras administratorius.

LABAI ĮDOMIOS JO PASKAITOS

M. Mickis skaitė studentams paskaitas apie žemės ūkio įmonių gamybos organizaciją. Jo paskaitos turėjo didelį pasisekimą. Jos patraukdavo ne vien tik tai tuos, kuriems buvo skirtos pagal programą, bet jų klausydavo ir kitų fakultetų studentai. Per jo paskaitas auditorijos būdavo perpildytos.

M. Mickio paskaitos visuomet būdavo aiškios krypties, susijusios su aiškia vadovaujančia idėja. Jos buvo išsamios, darnios ir užbaigtos. Paskaitas jis labai gražiai papildydavo demonstracijomis, t. y. supažindindavo studentus su studijuojamais dalykais, jis daug naudojo vaizdingumo priemonių. Paskaitose M. Mickis nesiribodavo vienodų ir paprastų mokslinių faktų išdėstymu. Jis apibendrindavo

tuos faktus, sugretindavo vieną su kita įvairias mokslo sritis.

Jo puikios dėstymo, formos ir graži iškalba veikdavo klausytojų protą bei jausmus, įdiegdavo jaunuomenei tvirtą tikėjimą jo dėstomo mokslo galia.

Lietuvos žemės ūkio akademijos studentija M. Mickį laikė ne tik tai žymiu profesorium, demokratu, bet ir dideliu kovotoju už sveiką jaunimo gyvenimą, jis griežtai smerkė ir kovojo prieš bevalius girtuoklius ir narkomanus.

MOKSLINIS LITERATŪRINIS PALIKIMAS

Jis paliko 82 spausdintus mokslinius darbus. M. Mickis yra vienas iš autorių knygų "Koklūkinės statybos klausimai" (1949 m.) ir "Prie monės žemės ūkio gamybai vystyti" (1958 m.). Jis paskelbė daug straipsnių žemės ūkio gamybos žemės reformos, tarybinių žemės ūkio kadrių rengimo, komjaunimo idėjų ugdymo bei veiklos klausimais.

PROFESORIAUS VARDŲ SUTEIKIMAS

Lietuvos žemės ūkio akademijos mokslinė taryba 1959 m. aukštai įvertino ekonomikos mokslų kandidato, docento Mato Mickio pedagoginę bei mokslinę veiklą ir suteikė jam profesoriaus vardą.

JO AUKLĖTINIAI

M. Mickis išauklėjo virš trijų tūkstančių gerų žemės ūkio specialistų, kurie su dideliu atsidėjimu dabar skleidžia liaudyje jo perduotas mokslo žinias ir idėjas.

Jis labai mylėjo šeimą, o ypač savo gyvenimo draugę Elenutę, kurios dideliu ir darniu atsidėjimu, jie išauklėjo du sūnus, aukštos kultūros ir plačios erudicijos mokslininkus: Algį, gimusį 1927 m., medicinos mokslų daktarą, profesorių, ir Rimvydą, gimusį 1931 m., žemės ūkio mokslų daktarą.

M. Mickis mirė 1960 metais.

Lietuvos žemės ūkio akademijos kolektyvo nariai, minėdami M. Mickio mirties sukaktį, su dideliu liūdesiu prisimena, kad mūsų mokslo įstaiga ir visa Tarybų Lietuvos respublika prieš 12 metų neteko tauraus komunisto, nuširdaus jaunimo auklėtojo ir draugo, įžymaus mokslininko, didelio demokrato ir kovotojo už darbo žmonių šviesesnę ateitį.

Nemuno kraštas

K. ŽAKAVIČIENĖ

Kai šypsos pavasario saulė
Tarp medžių lapelių gležnų
Patvinsta triukšmingi upeliai
Iš skardžių, statesnių šlaitų.

O pievos, tos žaliosios pievos,
Pageltę nuo pienu žiedų, -
Kai kur išsiskleidžia purienos,
Lyg puokštės žiedų geltonų.

Kemsynuose pempės lekioja, -
Jos krauna iš naujo lizdus.
Į parengtą dirvą artojų
Valstiečiai jau sėja javus.

Pilki vyturėliai čirena
Žydriojoj mėlynėj dangaus.
Gandralizdžiuos gandrai kalena.
Pavasaris - laimė žmogaus.

Te šypsos pavasario saulė
Tėvynės plačiuose laukuos!
Pabudus gamtužei iš miego
Ir aš čia laiminga jaučiuos.

Kaunas, 1972 m. liepos 11 d.

ATEITIES TAURĖ

Pakelki sunkią taurę Ateities
Ir gerk iš jos,—

Tegul pašvaistė maro ir mirties
Išblės rūkuos.

Kaip vėliava, plevenanti ore,
Būk išdidus

Ir su išminčiaus šypsena aitaria
Priimk skausmus.

Kam tu į šią gadyne atėjai?
Dingt su rasa?

Kam sakalu su vėjais pakilai?
Žūt miglose?

Ne, tu žengi po pergalių žvaigžde,
Ir taip, kaip jai,

Tau skirta padūmavusiam skliaute
Degt amžinai.

Pakelk prie lūpų taurę Ateities
Ir gerk iš jos,—

Tegul pašvaistė maro ir mirties
Užges rūkuos.

A. Churgigas

VANDALINAS JUNEVIČIUS

Jį minime su meile ir pagarpa

DR. A. L. GRAIČIŪNAS

Sunku ką nors naujo pasakyti apie pažangų Amerikos lietuvių visuomenės veikėją ir Tarybų Lietuvos nuoširdų draugą gydytoją Andrių Graičiūną, prieš dvidešimt metų (1952.IX.9) chicagiečių apverktą ir iškilmingai palydėtą į amžiną poilsio vietą. Jo veiklą gražiai aprašė, pasvėrė draugai, visuomenės veikėjai, artimieji. Rodos, nebūtų ko daugiau pridėti. Tačiau apie A. Graičiūno meilę ir nuoširdumą savo gimtajai šaliai, darbo žmonėms galima dar daug kalbėti.

Andrius Graičiūnas gimė 1870 m. spalio 31 d. Kupiškio rajono Pajuodupio vienkiemyje. Mokėsi Kupiškyje, Lukštoje, Rudravoje, Liepojoje. Kurį laiką gyveno Maskvoje, dirbo vaistinėje. Palyginti anksti pradėjo formotis jo pasaulėžiūra. Atsisakęs eiti į kunigus, neteko tėvų paramos. 1888 metais drauge su J. Purniu slaptai per sieną neša iš Prūsų Tilžėje leidžiamus lietuviškus laikraščius bei kitus spaudinius, juos platina Kupiškio ir Vabalninko apylinkėse. Bet tuo duonos negali užsidirbti.

Teko jos ieškoti užjūryje. 1889 metais išvyksta į JAV. Sunkiai dirba žemės ūkyje, kasyklose. Kiek sutaupęs lėšų, tęsia mokslą. Pagaliau 1900 metais Chicagoje įsigyja medicinos gydytojo diplomą. Šiame mieste ir pasiliko iki nutrūko gyvybės gija. Vertėsi gydytojo praktika, aktyviai dalyvavo visuomenės veikloje. Dar yra vyresniosios kartos chicagiečių, kurie klausėsi jo paskaitų, skaitė straipsnius laikraščiuose, knygas, redaguotą

žurnalą "Gydytojas", darbavosi su juo Lietuvių mokslo draugystėje, Susivienijime lietuvių Amerikoje, Tėvynės mylėtojų draugystėje, Lietuvių socialistų sąjungoje, Lietuvių daktarų draugijoje ir kitose organizacijose.

Savo veikla St. Graičiūnas įrodė, kad nuoširdžiai myli darbo žmones, rūpinasi jų geresniu gyvenimu, ateitimi. Gausiai remia pinigais Lietuvos mokslo ir kultūros įstaigas, pažangias organizacijas, spaudą, mokslus einančią jaunuomenę. Nors gyveno toli nuo tėviškės, bet stengėsi ir jai kuo galėdamas padėti. Jo rūpesčiu ir parama Kupiškyje pastatyti liaudies namai, įkurtos laisvos kapinės.

A. Graičiūnas buvo ateistas, nuoseklus socialistas, griežtai nusistatęs prieš fašistinių režimą Lietuvoje. Pergyveno, kad tėvynėje savavaliauja liaudies priešai, kėlė aikštėn jų nusikaltimus prieš laisvę, demokratiją, kultūringumą, žmoniškumą. Jo aštrus kritikos žodis skambėjo susirinkimuose, buvo skelbiamas amerikiečių spaudoje.

Todėl nestebėtina, kad su dideliu džiaugsmu jis sutiko žinią apie 1940 metų vasaros įvykius, vykstančius tėvynėje, dėl kurios gerovės tiek daug sielojosi. Vėl pasigirsta jo autoritetingas žodis susirinkimuose, skaitomas laikraščiuose. Drąsiai jis polemizavo su tautos atplaišomis, demaskavo jų melą ir priekaištus.

Įsiminė man 1940 metų "Vilnies" 235 numeris, kuriame buvo išspausdintas A. Graičiūno straipsnis, pavadintas "Reiktų liautis šlykš-

čiažodžiavus". Tarp kita ko, jis rašė: "Kunigai, rabinai, popai ir ponai prarado Lietuvos žemelėj rojų. Nuskriaustasis, paniekintasis žemutinis žmonių sluoksnius, kuris amžiais vergavo kunigams ir ponams, atbuodo ir nusi-kratė galutinai vergovės jungą. Kas čia tokio baisaus ir blogo atsitiko, jei kunigas ir ponas turės sėti žirnius, sodinti bulves ir skaldyti malkas. Padarytas galas žmogaus išnaudojimu savo naudai. Įvesta civilinė metrikacija, išvyti kunigai ir kapelionai iš mokyklų, suteikta proga mokytis visiems - mažiems ir suaugusiems. Už metų, kitų beraštis lietuvių tautos nariuose bus retenybė. Tad moterys ir vyrai vieton sielotis, kas atsitiks su nuverstos valdžios nariais, ką jie valgys ir kur miegos - stverkimės skaityti ir studijuoti populiariojo mokslo knygas".

Tai buvo teisingi žodžiai. Daugelis Amerikos lietuvių jam pritarė, sveikino tėvus ir brolius, išsivadavusius iš kapitalistinio jungo. Vėliau, užpuolus hitlerininkams tėvynę, materialiai juos rėmė, rinko lėšas ginklams. Darbar džiaugiasi savo tėvynės laimėjimais.

Ir būdamas labai užimtas, A. Graičiūnas rasdavo laiko parašyti laiškus draugams, gyvenantiems tėvynėje. "Jaučiuosi jaunas - kupinas neišsemiamos energijos ir noro dirbti kūrybinės kultūros dirvoje, - viename laiške rašė jis "Laisvosios minties" redakcijai (tuo laiku jau turėjo 70 metų). - Džiaugiuosi, kad nugalėta tiek daug kliūčių, siekiant tėvynėje gyvenantiems žmonėms geresnio gyvenimo".

Amerikos reacionieriams nepatiko A. Graičiūno pažiūros, kad džiaugiasi tėvynėje įvykusiems pertvarkymais. Jie visaip stengėsi jam pakenkti. Tačiau nuoširdus tėvynės draugas jų šmeižtų nebojo, drąsiai dirbo toliau, sekdamas Lietuvos įvykius, energingai atremdamas jai daromus priekaištus. Ir vėlesniame savo gyvenime jis liko ištikimas Tarybų Lietuvos šalininkas, nenuilstamai kovojo su liaudies priešais.

Gydytojas A. Graičiūnas buvo laimingas, kad gali kitiems padėti. Jo veiklą kitų labai iškeilia ir tas faktas, kad nepasekė gobšių amerikiečių pėdomis, per savo prasmingą gyvenimą nesukrovė jokio turto. "Iš tavęs, liaudie, esu kilęs, tau ir atiduodu savo triūsą" - sakydavo jis. Už tai darbo žmonės jį mini su meile ir pagarba.

JONO MEKO EILĖRAŠČIAI

O, KOKS TU didelis užaugai! Giliai žemėn įsikverbė tavo šaknys, plačiai su!apojo šakos!
Mažą palikau. Visai medžiu neatrodei, prie tvoros prisiglaudęs buvai, vytele siūbavai...

Dabar stovi, didelis medis, platus, ir šakom pasitinki vėją, ir meti ilgą ir gilų šešėlį, ir geri vandenį iš saldžių žemės takų, beržas tarp beržų!

O, tiktai aš vis tebeieškau savo šaknų!
O, tiktai aš veltui ir šen ir ten einu, ir kiekvienas vėjo pūtimas verčia mane iš krantų.

O, mano vaikystės medžiai, platus beržai, pasimokykit iš mano varganos galvos, kur štai aprauda iš tolo. Laikykitės, laikykitės žemėn įsikibę giliai ir tvirtai, kad neišverstų nė šimtas arklių —

ne, o nėra, nėra kitų namų nei kito dangaus, nei kitų tokių saldžių vandenų!

AŠ RAŠYSIU jums apie namus.
Aš rašysiu jums apie vandenį, medžius, laisvę, dangų.

Aš rašysiu jums apie medžius,
Aš rašysiu jums apie juodus, suanglėjusius Šiaurės Vietnamo medžių stuobrius.

Aš rašysiu jums apie vandenį.
Aš rašysiu jums apie vandenį, srūvantį per žemės gyslas į užnuodytus Šiaurės Vietnamo šulinius.

Aš rašysiu jums apie namus.
Aš rašysiu jums apie namus, liepsnojančius Šiaurės Vietnamo namus.

Aš rašysiu jums apie dangų.
Aš rašysiu jums apie Šiaurės Vietnamo dangų, skrodžiamą Amerikos bombų.

Aš rašysiu jums apie laisvę.
Aš rašysiu jums apie laisvę, įrašytą žemės freskon raudonu Šiaurės Vietnamo kraujo dažu.

Aš rašysiu jums apie vasarą,
apie gėles,
aš rašysiu jums poeziją.

Aš rašysiu jums apie vasarą.
Aš rašysiu jums apie vasarą, sustingusią Vietnamo dangų, kaip Muncho Šauksmas.

Aš rašysiu jums apie gėles.
Aš rašysiu jums apie gėles, raudonas kaip Šiaurės Vietnamo kraujas. Aš rašysiu jums apie...

Niujorkas

1972, gegužė

PROMETĖJIŠKAS SKAITYTOJAS

Už grotų lijo. Vienutėje tvanku kaip užkaltoje statinėje. Kaliniai, nors buvo uždrausta, stovėjo prie lango. Studentui nuobodu. Bet jis juto: jo kaimynui žymiai niūriau. Petras Valeika patosiškas knygius. Tačiau kalėjimo administracija jam uždraudė trims mėnesiams skaityti.

- Kodėl tavęs neįkišo karcerin? - paklausė Kostas Miglavora.

Kalinys su ironija atsakė:

- Viršininkas šaipėsi: "Karceris tam bolševikui - rojus. Romanus skaito".

- Rojus?! Tegu jis ten pats patupil!

Petras Valeika prisipažino: jį ir belangėje užklupo beskaitantį.

- Kaip įnešei knygą? - paklausė sargybinis. "Voras su siūleliu nuleido iš bibliotekos. Jis už tamstą kultūringesnis!"

Studentas vėl nustebo: tame akmeniniame karste tamsu. Petras Valeika nusišypsojo:

- Peiliuku langelį prakirtau.

- O kaip romaną įnešei?

- Knygos lapus į pamušalą įsiuvau.

Studentui patiko toks sumanymas. Tik suabejojo: ar reikėjo rizikuoti. . .

- Net labai, - atsiliepė Petras Valeika. Besišnekantiems pagrasino iš bokšteliu sargybinis. Pasitraukė. Karšta. Petras Valeika nusivilko marškinius:

- Skaldyčiau akmenis. Neišleidžia. Nuoboduliu kankina. - Patylėjęs nuskriejo į lyriką. Pasakojo romano turinį, citavo dialogus, aforizmus. Studentas stebėjosi. Pastarasis ir šį veikalą lyg ryte prarijo. Bet įsiminė vieną kitą epizodą. Jis nusijuokė:

- Tave laikiau kumečiu. O tu. . . Literatūros profesorius. Joje susigaudė daugiau už mane.

- Kažin.

Studentą išvarė pasivaikščioti. Kieme jį politiniai kaliniai - antifašistai paklausė:

- Kaip laikosi knygius?

- Užimtas.

- Negi kalėjime aria?

- Romaną rašo.

- Popierių atėmė.

- Žodiškai. Jis iš atminties man ištisą tomą atkūrė. Eilėraščius deklamuoja ir artistas.

Studentas vienutėje vėl paklausė kaimyno:

- Nejaugi tu perskaitei kelis šimtus knygų? Nors ir seniai už grotų tupi.

- Iš kur tokia statistika?

- Tavo bičiulių.

- Gal. . .

- Laukdamas mirties nuosprendžio irgi domėjaisi poezija?

- Tomis dienomis ir naktimis daugiausia perskaičiau. Gal apie šimtą kūrinių. Sargybinis negesino šviesos. Kartais po kelias paras nesumerkdavom akių. Eilėrašciais, romanais tirpdžiau sielvartą. Jei ne knygos, - gal išprotėjęs. Pusmetį kankino vienutėje. Atrodė; šimtas vasarų.

- Nevaržė?

- Manė: pakiš po velėna. Tačiau darbininkai protestais išgelbėjo. Tuoj knygas atėmė.

Nuo kada Petras Valeika puola prie meno šedevrų? Senokai. . . Kartą, rudenį, Petras Valeika sodino obelis. Prisiartinio dvarininko duktė. Ji - penkto kurso studentė. Pažvelgė į kumečio purvinas rankas.

- Pasėdėkite. Gėlės kvepia. - Pažvelgė į kaktą. - Upeliai trykšta.

- Tinginiu pakrikstys.

- Kas?

- Dvaro ministras, - su jumoru atsakė kumetis.

- Aš leidžiu! - toji išdidžiai tarė.

Darbininkas atsirėmė į kastuvą:

- Panele. . . Paslaugėlės. Parinkite dvaro bibliotekoje lengvesnio turinio knygelių. Vieną žiemą telankiau mokyklą. Užmiršiu skaityti.

Studentė nusijuokė. Jos tėvas mažmožiais neužsiima. Spintoje tik buhalterijos tomai:

- Kreipkitės pas mokytoją. Ji bibliotekomanė. Pas ją gausite nors ir Homerą.

Valeika neišdrįso. Mokytoja jauna. Netekėjusi. Iš veido - rasa. Iš akių - pražydę linai.

O plaukai – spinduliai. Net pyko: “Geriau senelę atkėlę. Pasibelsčiau net vidurnaktį. . .” Gelto lapai. Bet saulė pavasariškai žērėjo. Prie kelio ant akmens pedagogė kažką aiškino vaikams. Tie piešė. Valeika vežė bulves. Ją pamatęs nušoko nuo vežimo. “Ak! Kad ir aš būčiau toks vabaliukas. Mokyčiaus, mokyčiaus”, – pagalvojo kumetis. Mergina pakėlė šviesiaplaukę galvą:

- O! Kaimynas! Vartelius atkelsiu. Ateiki. Po kojomis gėles pabersiu.

Vyras kuone nutirpo. Ir jis vieną vakarą nužingsniauvo pas ją pakvipęs šiaudais:

- Kūlėte?

- Grūdus vežiojau, – svečias stovėjo prie durų.

- Arčiau.

- Panele! Knygų rojuje gyvenate! – Šeiminkė susiraukė:

- Panelėl? Neseniai grėbliu rašydavau, kaip tamsta dalge.

Svečias atsiprašė. O knygas skolinosi, kol ją suėmė. Seniai jis nematė geraširdės. Bet prisimena jos veidą, ilgas kasas, ploną kaklą, judrų liemenį. Oi, skaisti rasa. Dar skais-tesnė. Merginai tik saulė prilygtų. Ir juo grandinės jam liūdniau suokė, juo jis labiau pasiilgsta mokytojos. Pliekė save: “Kam atstūmiau Reginą? Baidžiau neturtu. Kam gąsdinau: apkals lyg vagį. . .” Rodos, ir dabar aidi jos žodžiai: “Varys tave į kalėjimą–iš paskos žingsniuosi”. Nesuminkštėjo Petras!

- Palaidokite romantiką.

- Ilgam?

- Ligi ryto.

- Ligi kokio ryto?

- Na kai šviesu šviesu bus tamstai, Man. . . Lietuvai.

- Kol saulė patekės – rasa akis išės.

- Nebūk pesimistė.

Pedagogė:

- Ligi ryto. . . Apsamanoti. . . Ne, negaliu įsakyti širdžiai.

- Aš irgi. O įsakau kaip žandaras.

- Sunku. Tu neabejingas. . .

Nuo to laiko Regina aptemo. Aptemo tamsiau už naktį. O kai Valeiką vieną ankstų rytą varė pro jos mokyklą surakintomis rankomis, ji verkė it motina sūnaus. . . Pasakotojas nutilo. Pro grotų kraštelį žvelgė į mėlyną dangaus lopinėlių.

A. LIEPSNONIS

JUOZAS VEITAS

Ištįso net šviesių žibintų akys,
Užsplieskė prožektoriai langų.
Prie lango klumpa vėjas išsiblaškęs,
Bet aš svajotojas lleku.

Tiktai vaikystės svajos nebegrižo. —
Pakilo virš kalnų aukštų.
Žvelgiu į jas pro debesėlių išą,
Ir širdžiai daros apmaudu.

Sniego daina

Ar jūs girdėjote, kaip skamba sniegas,
Sparnuotas vėjo sukuriats,
Kal be takų laukals atbėga
Prie mano lango vakarals?

O laiko priedanga — tamsa vakarė
Nepajėgi baltumo beuždengtį:
Čia skamba sniegas — baltą pusnį varo,
Neleisdamas tamsos per mano slenkstį.

*

LEONA KORKUTIENĖ

Gimtas krašte

Parėmęs medžių šakomis žvaigždes,
Tu gyvas, gyvas manyje.
Jūros audroje tavo balsą girdžiu,
Upių tėkmėje regiu tave.
Pavargusi prie tavo veido prisiglausiu,
Prie lygumų, prie ežero krantų. . .
Ir net tada, kai nieko nebejausiu,
Gyva aš būsiu tol, kol gyvas būsi tu.

Vilnius

LĄSTELIŲ ANARCHIJA

ZMOGAUS organizme kas minutę miršta 3 milijardai ląstelių. Dalis jų iš naujo atstatoma. Organizmas žino, kokios apimties turi būti šis atnaujinimas. Ląstelės, sudarančios atskirus organus, gali pačios reguliuoti savo vystymąsi.

Vėžio ląstelės, atvirksčiai, dauginasi nekontroliuojamos. Jų dėsnis — anarchija. Toks netvarkingas vystymasis sudaro naujus audinius ir sugriauna tiek paliejamus, tiek ir netoli esančius organus.

Patekusios į kraują ir limfinius indus, vėžio auglio ląstelės pernešamos į kitas kūno dalis ir sudaro naujus giminingus auglius arba metastazes. Jeigu sveikos ląstelės išsigimsta į vėžines, šis procesas tampa negražinamas. Todėl savaiminis išsigydimas nuo vėžio absoliučiai neįmanomas.

„NUSIKALTĖLIO“ IEŠKOJIMAI

VĖŽYS — neužkrečiamas. Vėžys — apskritai ne liga įprastine šio žodžio prasme. Piktybinius ląstelių išsigimimus sukelia daugybė ekzogenezinių (išorinių) dirgiklių. Daug substancijų, padedančių atsirasti vėžiniams augliams, žinoma jau dabar. Reikšmingiausiai, kancerogeninei grupei (cancer — lotyniškai vėžys) priklauso, pavyzdžiui, 200 aromatinių angliavandenių junginių, kurių tarpe yra ypač paplitęs 3,4 — benzpirenas. Neišsenkantis šios medžiagos šaltinis yra atidirbusios gamyklų ir fabriukų, namų viryklų, automobilių, lokomotyvų, lėktuvų dujos. Jos susidaro kiekvieną sykį, kai organinės medžiagos (medžio, anglies, naftos, tabako) degimo temperatūra, pristigus deguonies, pasiekia 700 laipsnių Celsijaus.

Iš VDR pavyzdžio, kur susirgimų plaučių vėžiu be paliovos dažnėja, aiškiai matyti, kaip glaudžiai siejasi su šiuolaikinio

Vėžys pareikalavo iš žmonijos didelės kontribucijos. Prieš šimtą metų vėžiu mirdavo kas 30, o 1920 metais — kas 15-tas žmogus, o dabar piktybiniai augliai pražudo kas penktą mūsų planetos gyventoją. Po širdies ir kraujagyslių susirgimų vėžys — dažniausia mirties priežastis.

Šiuos balsius skalčius, paskelbtus žurnale „Tau“ (VDR), bando aiškinti objektyviomis priežastimis: didėjančiu Žemės rutulio gyventojų skaičiumi, gyvenimo trukmės pailgėjimu, pagalliau diagnozavimo metodų tobulumu. Tačiau faktas, kad, pavyzdžiui, plaučių vėžys katastrofiškai išplito kai kuriose šalyse.

VĖŽYS: PRIEŽASTYS IR PROFILAKTIKA

žmogaus gyvenimo būdu ir jį supančia aplinka ši piktybinė auglio forma. Biosferos užteršimas ir rūkymas — štai pagrindinės ligos priežastys. Svarbiausias aromatinių angliavandenių kaltės įrodymas yra tai, kad plaučių vėžys kur kas dažniau paliečia industrinių rajonų ir didelių miestų, kur yra daug pramonės įmonių ir transporto, gyventojus.

Tačiau didžiausias blogis — rūkymas. Ypač kenksmingos cigaretės. Remiantis didžiuliais statistikos duomenimis, žmonės, surūkantys po 10 cigarečių per dieną, plaučių vėžiu miršta penkis kartus dažniau, negu nerūkiantys, o užkietėję rūkoriai — 24 kartus.

Ilgai stebėjimai ir eksperimentai parodė, kad susidaryti vėžio augliams padeda ne tik sintetinė medžiaga, bet ir kai kurie augalai. 1966 metais Anglijoje nuo nežinomos ligos krito keli tūkstančiai kalakutų. Vėliau buvo nustatyta, kad žemės riešutų miltais, naudojami paukščių pašarui, buvo apkrėsti grybeliniais pelėsiais. Šie grybeliniai pelėsiai išskyrė vieną stipriausių kancero-

geninių medžiagų, sukeliančių piktybinius auglius.

Taigi žmogui, susiduriančiam su jį supančia aplinka, gresia netikėčiausi pavojai.

Bretanės valstietis, nubudęs šaltą žiemos rytą, mėgsta pasišildyti stikleliu kalvadoso. Kiurasao saloje ištisus metus šviečia saulė. Tačiau, nepaisant karščio, vietos gyventojai valgo verdantį „funči“ (nacionalinį patiekalą iš maiso).

Bretanės ir salos gyventojų klimato sąlygos visiškai skirtingos. Ir vis dėlto juos vienija vienas liūdnas bruožas — didelis virškinamojo trakto susirgimų procentas. Šiuo atžvilgiu su jais gali „konkuruoti“ tik Jamaikos salos gyventojai. Priežastį nesunku nustatyti: sistemingas virškinamojo trakto dirginimas kalvadosu, džinu (jamaikiečiai patys verda šį stiprų gėrimą) ir karštu valgiiu.

Įdomus ir toks pavyzdys, kurio paaiškinti šiuolaikinis mokslas kol kas nepajėgia. Žinoma, kad skrandžio vėžys Europoje sutinkamas dažniau, negu JAV. Europiečiai, emigruojantys į JAV, serga taip pat, kaip ir tē-

vynėje. Tačiau jų vaikų tarpe ši liga jau retesnė, o anūkai serga tiek, kiek ir tikrieji amerikiečiai.

Vėžys kelia mokslininkams daug netikėtų klausimų. Į kai kuriuos jų galime atsakyti jau šiandien, kiti dar laukia savo sprendimo.

PROFILAKTIKOS GALIMYBĖS

SUSIRGIMŲ vėžiu profilaktika glaudžiai siejasi su jo ankstyvu nustatymu. Šių dienų mokslas dar neturi universalių vėžio diagnostavimo metodų. Paprasta medicininė apžiūra negali tvirtai atsakyti į klausimą, ar žmogaus organizme yra vėžinių pakitimų. Todėl su privaloma krūtinės ląstos rentgenoskopija reikia įvesti ir privalomą ginekologinį moterų patikrinimą.

Reikia atsiminti, kad kova su vėžiu efektyvi tik ankstyvojoje ligos stadijoje, ir todėl, pastebėjus mažiausius ligos simptomus, būtina iš karto kreiptis į gydytoją.

Plaučių vėžio profilaktika glaudžiai susijusi su kova prieš rūkymą. Net geriausias filtras neapsaugo rūkoriaus plaučių nuo kancerogeninės medžiagos ir nikotino. Reikia kategoriškai uždrausti rūkyti darbe vietose, pasitarimuose ir susirinkimuose.

Vienas svarbiausių uždavinių — išvalyti aplinką. Mūsų ekonominės galimybės šiuo atžvilgiu kur kas didesnės, negu faktiškos priemonės, kurių imamės. Dulkių ir dūmų gaudytuškai, atidribusių dujų išmetimo sumažinimas, atitinkamai pakeitus motorų ir mašinų konstrukcijas, — pagal jėgas šiandieninei technikai.

Taip pat reikia atidžiai sekti produktų kokybę, ypač visuomeninio maitinimo sferoje. Produktus, paliestus grybelinių pelėsių, reikia nedelsiant sunaikinti.

Vėžys gali būti nugalėtas tik bendromis visos žmonijos pastangomis.

VALYS GIRDŽIŪNAS

Vėl pavasaris. Grįžta vėl paukščiai
Tom dienom aš labiausiai tikiu.
Mane sveikina mėlyni aukščiai
Giesmele vvturėlių pllkų.

Ir dalnuot, rodos, kvlečia klekvienas
Pumpurėlls ant beržo šakos.
Ir prie inkilo pirmas varnėnas,
Ir purlenos žiedelis laukuos.

Ir tiek džlaugsmo, tiek lalmės, tiek ryžto
Vėl atgimsta krūtinėj manoj.
Tas dienas, kada paukščiai sugrįžta,
Paskandinti norėtus... dalnoji!

□

DUONA

Kada aš duonos žiauburėle
Rengiuos į šiūkšlių dėžę mest,
Iš kapo keliasi seneliai,

Sudraudžia man rankas piktas. -

"Reik duoną šventą pabučiuoti

Ir "Tėve mūsų" sukalbėt.

Reik ubagėliui dalį duoti

Ir piemenėliui reik įdėt".

- Nuo Volgos kranto iki Elbės
Kareiviai kelias iš kapų. -

"Mes užmokėjom kraujo kainą

Už laisvę, duoną. Na, o tu? . . ."

- Sukyla prieš mane belaisviai: -

"Įmesk mums duonos už vielų

Spygliuotų, prie devinto forto, -

Prikelsi mus iš pelenų. . ."

V. Ž.

STANISLAVAS MONIUŠKO

(100 metų mirties sukakčiai pažymėti)

Ižymus lenkų kompozitorius S. Moniuško gimė 1819 metais gegužės 5 d. Ubeliodvare, Minsko gubernijoje. Jo vaikystė prabėgo kaimo užkampyje. Čia jis artimiau susipažino su paprastos liaudies gyvenimu, čia iki valiai jis galėjo klausytis lenkų, lietuvių, baltarusių ir ukrainų dainų. Pirmieji Stanislavo muzikiniai užsiėmimai vyko motinos vadovybėje. Ji neblogai grojo pianinu ir dainavo.

Specialaus muzikinio išsilavinimo diplomą St. Moniuško 1839 m. gavo Berlyno dainavimo akademijoje. Po triumfalinės "Halkos" premjeros 1858 m. jis tapo operos teatro dirigentu. Moniuško sukūrė daugiau kaip 400 romansų ir dainų, operas ir operetas, baletus, kontatas ir įvairius instrumentinius kūrinius. Daugelis jų prisotinti lenkų liaudies gyvenimo vaizdų, persisunkę liaudies muzikos dvasia.

Kaip ir ižymus rusų kompozitorius M. Glinka, St. Moniuško savo operų herojus pasirenka paprastų lenkų valstiečius. Jo kūriniuose skamba protestas prieš socialinį neteisingumą. Opera "Halka", pasakojanti apie neturtingą valstiečių mergaitę, apgautą pono, iškyla kaip rūstus atgarsis į žiaurų susidorojimą su valstiečių sukilimo dalyviais 1846 m. Galicijoje.

Kita žymesnė Moniuškos opera - "Baisusis dvaras" - pasirodė sunkiu istorinio lenkų išbandymo momentu - po nacionalinio - išsivaduojamojo 1863 m. sukilimo nuslopinimo. Kompozitorius savo muzikoje norėjo įkvėpti savo tautiečiams tikėjimą į geresnę Lenkijos ateitį.

Ši ateitis atėjo mūsų dienomis, kada lenkų valstybė atgavo laisvę ir nepriklausomybę. Kūrybinis kompozitoriaus palikimas tapo visos liaudies nuosavybė.

Vilniuje, Engelso gatvėje, prie namo N. 3 fasado yra pritvirtinta memorialinė lenta. Joje įrašas skelbia, kad šiame gyveno ir kūrė ižymusis lenkų XIX a. kompozitorius S. Moniuško.

Kompozitoriaus gyvenimas ir kūryba tampa priai surištas su senąja mūsų sostine Vilniumi. Į šį miestą jis atvyko 19-mečiu jaunuoliu, kur ir pradėjo savo nelengvą savarankišką gyvenimą. Vilniuje jis sukūrė daugelį geriausių

savo kūrinių, tame tarpe ir savo ižymiąją operą "Halką". Aplamai Vilniuje kompozitorius sukūrė virš 200 dainų, romansų, iš bendro 400 dainų skaičiaus, kurių daugelis tapo tikrai liaudiškomis dainomis.

Pirmieji kompozitoriaus kūrybos metai surišti su romanso žanru. Jis išleidžia rinkinį "Naminis dainorėlis", kurių aukštai įvertino ižymus rusų kompozitorius ir kritikas A. Zerovas. Jo ižymioji opera "Halka" (sukurta 1847 metais) buvo pirmoji nacionalinė opera. Persunkta lenkų liaudies dainų dvasia, "Halka" 1935 metais susilaukė 1000-jo spektaklio ir apėjo beveik visas Europos ir JAV teatrų scenas. Geriausių šios operos atlikėjų tarpe mūsų šalyje buvo L. Sobinovas, N. Salina, o vėliau - Z. Gaidai, N. Sokolova ir G. Nelepas. Bet mažai kas težino, kad pirmasis "Halka" operos pastatymas įvyko Vilniuje, nedidelėje salėje, tame pačiame name, kur gyveno kompozitorius. Tai įvyko 1848 m. naujų metų išvakarėse.

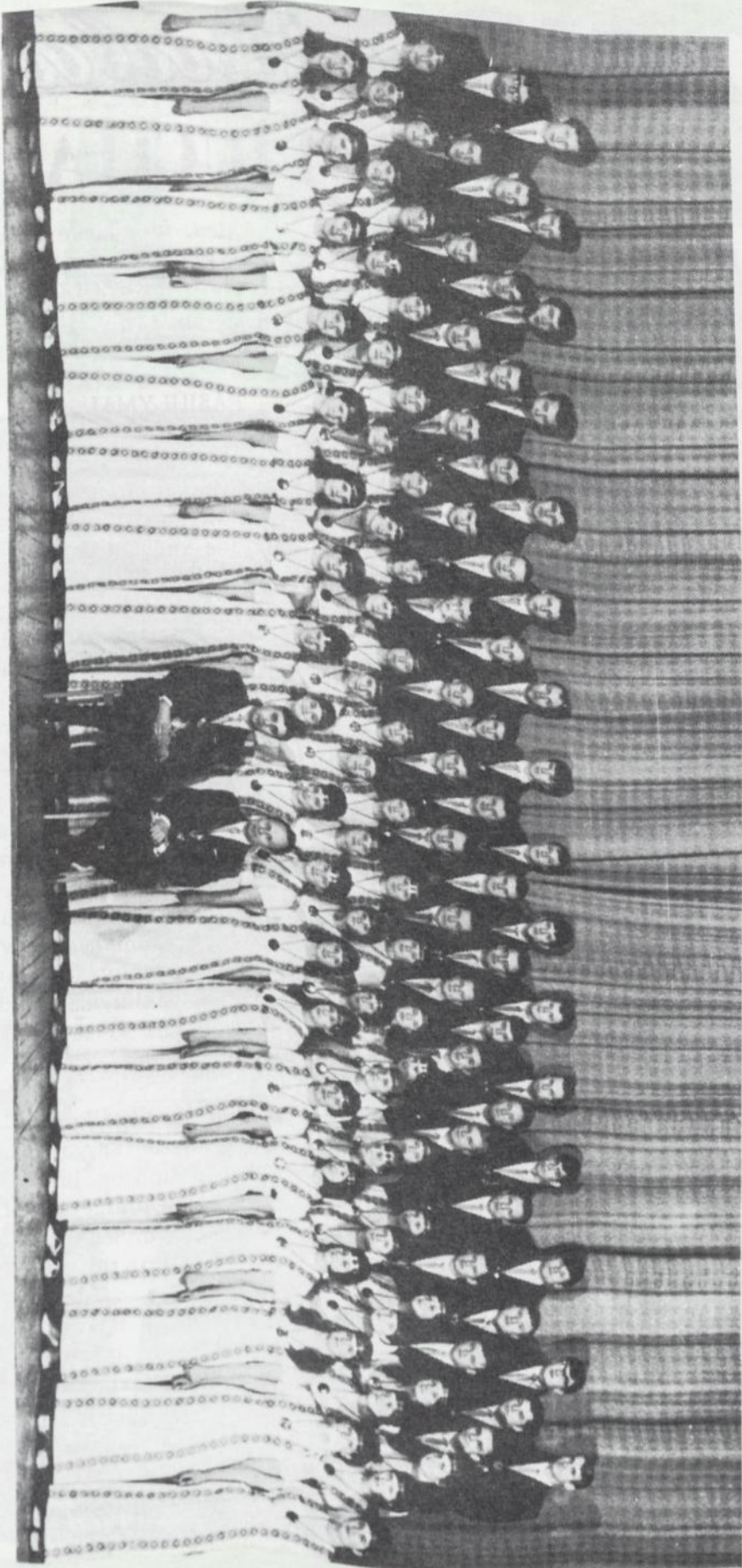
Antrą kartą opera buvo pastatyta 1852 metais ir tik praėjus 6 metams "Halka" buvo įtraukta į Varšuvos operos teatro repertuarą. Iš kitų operų galima dar paminėti - "Miško sielininkai", "Grafienė" ir kt. Iš ižymesniųjų jo vokalinių kūrinių tenka pažymėti kantatas "Krymo sonetai" (A. Mickevičiaus tekstu), "Milda", "Undinė", simfoninę uvertiūrą "Pasaka" ir kt. kūrinius.

Savo kūryboje Moniuško nuolat pasinaudavo didžiųjų rusų kompozitorių - klasikų kūrinių ir, toliau vystydamas klasikines geriausias slavų muzikos tradicijas, sukūrė giliai savitus, savo paprastumu, nuoširdumu, melodingumu ir liaudiškumu žavinčius nacionalinius kūrinius.

St. Moniuško mirė 1872 m. birželio 4 d. pačiame savo jėgų suklestėjime. Jis karštai mylėjo senąjį Vilnių su jo siauriomis vingiuotomis gatvelėmis, senaisiais pastatais, vaizdingomis apylinkėmis. Vilniuje, L. Giros gatvės skvėre jam buvo pastatytas paminklas, kuris tebestovi ir šiandien.

JUOZAS SLĖNYS

16 Lietuvos Žemės ūkio akademijos akademinis choras "Daina" su dirigentu V. Pučinsku ir chormeisteriu V. Blušium.

Šių metų balandžio 16 d. įvyko išsklminingas Tarybų Lietuvos pavyzdinio kolektyvo Lietuvos žemės ūkio akademijos akademinio choro "Daina" 50-čio minėjimas. Lietuvos Ž. ū. akademijos didžiulė salė buvo pilna įvairaus amžiaus svečių.

Šiandien "Dainos" choras yra vienas pajėgiausių akademijos meno saviveiklos kolektyvų. "Daina" skambėjo daugelyje broliškų respublikų (Leningrade, Kijeve, Tartu, Maskvoje, Rygoje, Minske), Lenkijos liaudies ir Vokietijos demokratinėje respublikose ir kitur. "Daina" tapo lyg internacionaline auklėjimo mokykla, nes niekas taip gerai nepadaeda suartėti ir susikalbėti su kitų tautybių žmonėmis, kaip daina. . . A. GUČIŪNIETIS

LLD *reiskalas*

REZOLIUCIJA

Mes, Lietuvių Literatūros Draugijos nariai, susirinkę į konferenciją-pasitarimą rugpiūčio 25 d. Mildos salėje, Chicago, Ill., išklause Centro Komiteto pranešimą, darome tokius tarimus:

1. Mes sveikiname mūsų Centro Komitetą už rūpestingai atliekamą darbą. Džiugu, kad, nepaisant visų sunkumų (senosios kartos gretų retėjimas, mirtys, senatvė, ligos), mes pajėgiame Draugiją išlaikyti ir jos garbingą veiklą tęsti.

2. Mes džiaugiamės, kad mūsų žurnalas "Šviesa" išeina reguliariškai. Mes esame patenkinti žurnalo politine kryptimi ir raštų įvairumu.

3. Mes raginame narius laikyti kuopų susirinkimus reguliariškai ir verbuoti naujus narius. Mūsų narinės duoklės tebėra tokios pat, kokios buvo prieš daugiau kaip porą desėtkų metų, o tuo tarpu viskas nesvietiškai pabrango. Todėl narių ir kuopų pareiga Draugijos reikalus paremti šiaip finansiškai, rengiant jos naujai parengimus, laikas nuo laiko paaukojant iš kuopų izdo į spaudos fondą ir t. t.

4. Mums atrodo, kad, bendrai paėmus, Centro Komitetas parenka ir duoda nariams tinkamas knygas.

5. Kaip žinia, 1975 metais mūsų Draugijai sukaks šešiasdešimt metų. Mes turime dėti visas pastangas, kad ši istorinė sukaktis būtų kuo plačiausiai ir vaisingiausiai atžymėta. O tam jau dabar visoje organizacijoje reikia pradėti ruoštis. Mes užgiriame Komiteto sumanymą šios sukakties prasmingesniam atžymėjimui išleisti Almanachą ar kaip kitaip pavadintą leidinį, kuriame atspindėtų mūsų Draugijos ilgametę veiklą.

6. Mes raginame visus narius piliečius dalyvauti šios šalies būsimoosiuose prezidentiniuose rinkimuose. Dėkime pastangas, kad būtų išrinkti tokie viršininkai, kurie supranta darbo liaudies reikalus ir ves šalį taip, jog nebūtų karų, jog šis beprasmiškas, barbariškas Vietnamo karas būtų tuojau nutrauktas, jog daugiau dėmėsio būtų kreipiama į liaudies poreikius.

Mes, šios konferencijos dalyviai, pasižadame, grįžę į kuopas, įvykdyti šiuos nutarimus.

REZOLIUCIJŲ KOMISIJA:

JULIA MARAZIENĖ
S. J. JOKUBKA
A. BIMBA

PASIŪLYMAI

1. Rezoliucija komisija siūlo, kad Centro Komitetas šio pasitarimo ir visos organizacijos vardu pasveikintų Tarybų Lietuvos liaudį ir jos vadus bei veikėjus su Tarybų Sąjungos įsikūrimo 50-mečiu.

2. Komisija siūlo, kad šio pasitarimo vardu būtų pasiūstas mūsų šalies valdžiai raginimas kuo skubiausiai nutraukti Vietnamo karą ir visas Amerikos ir jos talkininkų militarines jėgas iškraustyti iš Indokinijos.

Iš rezoliucijos ir pasiūlymų, priimtų LLD konferencijoje-pasitarime rugpiūčio 25 d. Chicagoje, galime spręsti, kad pasitarimas buvo brandus, pilnas gerų sumanymų. Dabar lieka tik tai tų sumanymų įvykdymas. O tai jau priklauso visiems nariams.

Mano pasiūlymas, kad kiekviena kuopa savo susirinkime šiuos sumanymus perskaitytų ir padiskutuotų.

* * *

Tikimės neužilgo gauti užsakytą nariams už šiuos metus knygą. Tai bus Jono Ragauskos knyga "Žmogus ieško tiesos". Atsimename visi, koku pasigėrėjimu skaitėme J. Ragauskos knygą "Ite missa est". Tikiu, kad ir šią knygą nariai priims tokiu pat pakilusiu ūpu.

* * *

Jau dabar laikas kuopų susirinkimuose pakalbėti apie mūsų jubiliejinius 1975 metus. Būtų gerai išrinkti bent vieną kuopos narį, kuris apsiimtų parašyti iš kuopos buvusios veiklos, kad mes galėtumėm tai įtraukti į Almanachą, kuris bus išleistas jubiliejaus minėjimui.

IEVA MIZARIENĖ, CENTRO SEKRETORĖ